онуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

урят-Монголой
ҮНЭН

й Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 242 (1842)
ОКТЯБРИИН 12
СРЕДА
1955 он

Сэн 20 мүнгэн.

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Гахай олоор шахажа, гүрэндэ мяха ехээр тушааха

арадтаяа хамта респуб- ... ажахын хүдэлмэрилэг- ...С-эй ЦК-гэй январска Пле- ...һан зорилгые болзор- ... дүүргэхын тулада тэм- ...на. Колхознигууд болон ...орнууд малажалай про- ...ые хоёр ба хоёрһоо үлүү ...эр абадаг болохо гэһэн зо- ...2—3 жэл соо бэелүүлхэ ар- ...жоёо элирүүлһэн байна. ... сало 2 дахин ехээр ... болохын тула түб- ...үн малаа гарзагүйгөөр үс- ..., малые бэлшээн тарга- ...үдэлмэри һайнаар эмхидхэ- ...элэн гахай үсхэбэрилгые ...ар эрхилхэ шухала. Аба- ... мяханай 40—50 процентнь ...хан байха ёһотой гэжэ ... ЦК-гэй Пленум зааһан

...лдэ республикын колхо- ...үриин газарай 100 гектар ...,8 центнер һү, 7,2 центнер ...эн нооһо болон үндэ- ...һаа ехээр абаха гэжэ ... Тарянай 100 гектар бү- ...ентнер шахуу гахайн мяха ...тойбди.

...эй ЦК-гэй январска ... шиидхэбэриие бэелүүл- ... тэмсэхэдээ малажа- ...ктнуудые ехээр абадаг бо- ...ар зарим тэды амжалта ... Жэшээнь, Прибайкаль- ...ай колхозууд нёдондо эд- ...газарай 100 гектар бүхэндэ ...р һү абаһан байгаа һаа, ... 59 центнер һү абаа. Хэ- ... аймагай колхозууд мүнөө ...һо 28 процент ехээр абаа. ... аймагай колхозууд эдлүү- ...зарай 100 гектар бүхэндэ ...тнер мяха, тарянай 100 ...хэндэ 3,5 центнер гахайн ...һан байна. Республикын ...хозууд гахайн мяха ехээр ...олохын тула ехэ оролдол- ...жа, яһала һайн үрэ дүн ... Жэшээ болгон, Мухаршэ- ...магай «Коммунизм» колхо- ... үзэе. Энэ жэлэй 10 һара ...олхоз 122 гахай шахажа, ...тушааһаниинь амидын шэг- ...170 центнерээр абтаа. Гадна, ...оз гахай шахажа базаар ...удалдаһан ба доторойнгоо ...э хэрэглэһэн байна. Мүн ...ай Ленинэй нэрэмжэтэ кол- ...хай шахажа, гүрэндэ ту- ... Дунда зэргээр нэгэ гахайн ...шэгнүүр 100 килограмм бо- ...на, үшөө 100 гахай шахаг- ...йна. Жэлэй эсэс болотор ...нууд мүн лэ гүрэндэ ту- ... юм. Прибайкальска айма- ...веты Ильича» колхоз 40 га- ...хажа, гүрэндэ тушаагаа. ...айн амидын шэгнүүр 136 ...м болоно. Мүн Тарбага- ...чурын, Байкало-Кударын, ...ын болон бусад аймагуудта ...шээнүүд бии.

... хамта, республикын олон- ...зуудта энэ хүдэлмэри муу- ...идхэгдэнхэй. Кяхтын айма- ...озууд 1955 ондо мяха ехээр ...һэн һайн хэмжээ-ябуулга- ...хараалһан аад, мүнөө тэрэ- ...аар бэелүүлжэ байна. Энэ ...9 һара соо аймагай колхо- ... гахай шахаха ёһотой аад, ... 260-ые шахаа. Энэ юун ... болооб гэхэдэ, колхозууд ...ахаха гэжэ оролдоногүй, ха- ...һан поршоонхонуудые ху- ...рхина. Тэжээлгүй дээрэһээ ...ахан агүйбди гэжэ колхозой ...рилэгшэд шалтадаг, теэд ...имэ бэшэ. Аймагай колхо- ...гүрэн концентрированнэ тэ- ...р табиһан байгаа. Мүн Кях-

тын пиво шанадаг заводто, Наушкын мяханай комбинадта гарадаг үлөөдэһые хэрэглэхэдэ болохо байгаа. Гэбэшье, аймагай колхозууд энэ арга боломжые хэрэглэжэ шадаагүй, мяха гүрэндэ тушааха ба худалдаха гурбан кварталай түсэб дүүргээгүй. Мүн Яруунын, Хориин, Зэдын, Заиграйн болон бусад аймагуудай колхозуудта гахай шахаха хүдэлмэри муугаар эмхидхэгдэнхэй. Яруунын аймагай колхозууд энэ жэлдэ нэгэшье гахай шахажа, гүрэндэ тушаагаагүй. Теэд энэ зундаа колхозуудта машиндагдаһан һүн хэды ехэ байбашье, гахайн хоолдо хэрэглэгдээгүй. Аймагай колхозууд гараһан түлнүүдээ бултыень худалдадаг заншалтай. Энэ шалтагаанһаа боложо, олон колхозууд гүрэндэ эбэртэ бодо мал, тэрэ тоодо эхэ малаа олоор тушааха баатай болоно. Тиимэһээ, гахай шахаха хүдэлмэриие тоодоггүй ябадал усадхаха хэрэгтэй. Гахайнуудые олоор шахадаг болоодүйдөө мяха, тэрэ тоодо гахайн мяха ехээр абадаг болохо гэһэн хэмжээ-ябуулга амжалтатайгаар дүүргэгдэхэгүй болоно.

1956 ондо республикын колхозууд 60—65 мянган толгой гахай шахаха аргатай. Энээниие туйлажа яһала боломоор юм. 9 мянга гаран эхэ гахайтай байхадаа колхозууд адагын 60 мянга гаран поршоонхо абажа шадаха аргатай. Поршоонхонуудые ондоо тээшэнь худалдадаг ябадалые болюулхын тулада аймагуудай эмхи зургаануудай зүгһөө зохихо хэмжээн абтаха, энээндэ гэмтэй хүнүүдые харюусалгада хабаадуулха ёһотой.

Республикын колхозууд гахай олоор шахаха арга боломжотой. Гахайн мяха абаха түсэб дүүргэхын тула колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, партиин айкомуудай, аймгүйсэдкомуудай зүгһөө эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулагдаха зэргэтэй. Гахай олоор шахаха арга боломжын бии байһые иимэ баримта харуулна. Республика дотор байһан спиртын, пивын заводуудай үлөөдэһөөр жэл соо 6 мянга гаран гахай шахажа боломоор. Гэбэшье, энэ тон химда тэжээлые колхозууд хэрэглэжэ шаданагүй. Гадна, мелькомбинадта, аймагуудай эдеэ хоолой комбинадуудта гахай шахамаар ехэ үлөөдэһэн гарадаг байна. Иигэжэ химда тэжээл, тэрэшэлэн колхозуудта байһан тэжээл: корнеплодууд, хартаабха, силос, ороһото культурануудай үлөөдэһэ болон бусад тэжээл хэрэглэн, колхоз бүхэн жэл соо 300—500 гахай шахаха дүүрэн аргатай.

Аймагуудай партийна, советскэ, хүдөө ажахын органууд колхоз бүхэндэ гахайн мяха ехээр абадаг болохо, гахай шахаха хэрэгтэ олониитын анхарал хандуулха, гахайшадаар дүршэлтэй хүнүүдые табиха, гахай шахаха түсэбөө дүүргэхын түлөө тэдэнэй харюусалга дээшэлүүлхэ хэмжээнүүдые абаха уялгатай. Гахай үсхэбэрилгые түргэнөөр һайжаруулхын тула түбхын түрүүн кадрнуудые зүбөөр шэлэн олохо, тэдэниие урмашуулха шухала. Энэ хэрэгтэ харюусалтагүй ябадал усадхаха, гахайшадта һүрэг гахайнуудые тушаажа үгэхэ зэргэтэй. Колхозуудай гахай үсхэбэрилхэ хэрэгтэнь колхозууд болон МТС-үүдэй мэргэжэлтэд бодото туһаламжа үзүүлхэ, наукын туйлалтануудые болон түрүү дүй дүршэлые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ уялгатай.

Гахай олоор шахажа, гүрэндэ мяха ехээр тушаахын түлөө социалистическэ мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэхэ ёһотой.

Советскэ сэрэгэй корабльнууд Англида айлшалхаяа гараба

...скэ Далайн-Сэрэгэй коман- ... ба Британска Адмиралтей- ...лэлэгшэдэй хоорондо хэл- ...яхан хэгдэхэдэ, мүнөө жэл- ...эй корабльнуудай отрядуу- ... бэедээ нэгэн доро эльгээл- ...һон тухай урда тээнь мэ- ...э һэн.

...сандр Суворов», «Сверд- ...жэ крейсернүүд, «Сметли- «Смотрящий», «Совершен- «Способный» гэжэ эскадренна миноносецууд бархагаа үргэһэнэйнгөө һүүлээр Балтийска флодые командалагша адмирал А. Г. Головкогой туг доро баруун зүг шэглэн гараа. Тэдэнэр английска морягуудта хани ёһоор айлшалхаяа аянда гаралай.

Корабльнууд Англиин далайн-сэрэгэй главна база Портсмуттэ ошохо юм. Тэдэнэр октябриин 12-то тус базада хүрэжэ ошохо байна.

(ТАСС).

Түрэл орон доторнай

Кукурузын набша жэл соо хоёр дахин хуряажа абана

АКТЮБИНСК, октябриин 10. (ТАСС). Областиин колхозууд 16 мянган гектар газарта кукуруза тариһан байгаа. Гандуушаг зун болоһон байбашье, олон ажахынууд кукурузын набша ногоо болон ороохо нилээд ехээр ургуулжа абаа. Хобдинско районой Ленинэй нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артель нуга газарай 120 гектар тарилгын га бүриһөө дунда зэргээр 40—50 центнер буурсаг, 250 центнер эшэ суглуулжа абаһан байна.

Энэ колхоз олохон гектарһаа зунай үе соо кукурузын эшэ болон набшаһа хоёр дахин хуряажа абаа. Эдэ эшэ набшануудынь силос болгогдоһон, нэмэлтэ тэжээл болгон малда үгтэһэн байна. Нуга газарай шииг ехэтэй байһан дээрэһээ кукурузын үлэһэн узуур һайнаар дахин ургаһан байна. Тэдэниие һайнаар харууһалһанайнгаа ашаар сентябриин һүүл багаар набша ногоон хоёрдохёо хуряагдажа абтаһан байха юм.

Кукуруза болон эртын силос үнеэдтэ нэмэжэ үгэһэнэй ашаар һү ехээр һаагдадаг болоо. Ерэхэ жэлдэ кукуруза тариха түсэбөө ехэ болгохо гэжэ хүдөө ажахын артелиин правлени шиидхээ.

Областиин бусад олон ажахынууд кукурузын һайн ургаса хуряажа абаа.

Калужска турбинанууд

КАЛУГА, октябриин 10. (ТАСС). Хүндэ индустриин шэнэ предприяти—Калужска турбинна завод табадахи табанжэлэй туршада городой нэгэ захадань баригдаһан байна. Шэнэ шэнэ техникэ тодхогдоһон энэ заводой корпусуудта 750-һаа 6.000 хүрэтэр киловатт хүсэтэй ууралай турбинанууд бүтээгдэдэг юм. Завод хадаа өөрынгөө продукциие ой модоной, консервнэ, сахарна промышленностьнуудай предприятинуудта, нефтяной олзоборилгонуудта болон энергопоезднуудта эльгээдэг байна. Городуудые теплофикацилгада, хүсэтэ энергетическэ системэнүүдһээ холо байдаг районуудые электричествээр хангаха хэрэгтэ калужска турбинанууд хэрэглэгдэдэг байна.

Калужска турбинна заводой коллектив гаргаша багатай машинанууд болон турбомеханизмуудые бүтээдэг болохын тулада ехэ хүдэлмэри хэжэ байна.

Заводой техническэ соведэй хүдэлмэридэ Московско энергетическэ институдай эрдэмтэд хабаадалсана. Тус бүридөө 2.500 киловатт хүсэтэй үшөө хоёр шэнэ түхэлэй турбинын проектые тус совет баталаа.

„Нефтечаланефтиин" коллективэй ажалай илалта

БАКУ, октябриин 9. (ТАСС). «Нефтечаланефть» гэжэ управлениин нефтяннигууд КПСС-эй XX съездын хүндэлэлдэ зорюулан мүрысэхэ зуураа, горючи абаха арба һарынгаа түсэбые дүүргээ.

Орхигдошоһон скважинануудые һэргээхэ хүдэлмэри тус олзоборилгодо ехээр хэгдэдэг байна. 9 һарын турша соо орхигдошоһон 36 скважинанууд һэргээгдэжэ, тэдэнһээ хэдэн мянган тонно горючи абтаа.

СССР-эй Верховно Соведэй делегаци Чехословакида ошохо болобо

Чехословакиин Национальна Суглаанай Түрүүлэгшэ З. Фирлингер СССР-эй Верховно Соведтэ бэшэг эльгээжэ, Национальна Суглаанай ээлжээтэ пленарна заседанинуудай нэгэндэ хабаадахын тулада Чехословакида ерэхыень СССР-эй Верховно Соведэй делегациие Чехословакиин Национальна Суглаанай зүгһөө уриһан байна.

Уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулгада ба арадуудай аюулгүй байдалда тохёолдожо магад аюулые зайсуулгада хамтынгаа хүсэлэл оролдолгоор туһалхые уряалан бүхы гүрэнүүдэй арадуудта болон парламентнуудта хандаһан, мүн хани харилсаа болон харилсан ажаллалгые хүгжөөхэ арганuудай нэгэн болгон элдэб оронуудай бэе бэедээ парламентска делегацинуудые эльгээлсэхые дурадхаһан СССР-эй Верховно Соведэй 1955 оной февралиин 9-нэй Декларациие Чехословакиин Национальна Суглаанай бүхы гэшүүдэй хүсэдөөр дэмжэжэ байһан тухай бэшэг соонь хэлэгдэнэ.

Һүүлшын дайнай үедэ гитлеровскэ Германида эсэргүүсэн хамтаараа тэмсэһэн үедөө советскэ болон чехословацка арадуудай хоорондо байгуулагдаһан аад, һүүлэй жэлнүүдтэ амжалтатайгаар хүгжэжэ байһан эбдэршэгүй хани барисаанай агууехэ хэрэгтэ СССР-эй Верховно Соведэй делегациин Чехословакида ерэлгэ туһалха байна гэжэ З. Фирлингерэй бэшэг соо заагдана.

Чехословацка Республикын Национальна Суглаанай Түрүүлэгшэ З. Фирлингертэ СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй Түрүүлэгшэ А. П. Волков, СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй Түрүүлэгшэ В. Т. Лацис доро дурсагдаһан удхатай нэмэл бэшэг эльгээгээ:

«Парламентска делегацинуудые бэе бэедээ эльгээлсэхэ тухай СССР-эй Верховно Соведэй энэ оной февралиин 9-нэй Деклараци ехээр дэмжэгдэһэн ба Чехословацка Республикын Национальна Суглаанай зүгһөө ехээр һайшаагдаһан тухай Танай энэ оной августын 2-то эльгээһэн мэдээсэлые Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Верховно Совет гүнзэгы ехэ ханангяар хүлеэн абаба.

Национальна Суглаанай пленарна заседанинуудай нэгэндэ хабаадалсахын тулада Прагада ерэхыень СССР-эй Верховно Соведэй делегациие Чехословацка Республикын Национальна Суглаанай зүгһөө Танай уриһан хани ёһоной уряалые СССР-эй Верховно Совет баяр баясхалантайгаар хүлеэн абаба.

СССР-эй Верховно Соведэй болон Чехословацка Республикын Национальна Суглаанай хоорондо ехэ холбоо тогтоолго советскэ болон чехословацка арадуудай хоорондохи эбдэршэгүй хани барисаанай агууехэ хэрэгтэ, мүн манай оронуудай хоорондо али бүхы талаар харилсан ажаллалга саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ туһалха гэжэ найдажа байһанаа бидэнэр элишэн мэдүүлнэбди».

Чехословакида ошохо СССР-эй Верховно Соведэй делегаци: делегациие хүтэлбэрилэгшэ—СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшын орлогшо ба РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ М. П. Тарасов, делегациин гэшүүд — СССР-эй Верховно Соведэй депутадууд П. А. Абросимов, В. Г. Блаженов, А. Л. Боборыкин, А. Д. Даниялов, Т. М. Зуева, Ф. Д. Клемент, М. С. Комаров, Н. В. Лаптев, А. А. Лебедев, В. Д. Майборода, Б. Ф. Петухов, Н. И. Пузанчиков, Т. А. Таирова, А. К. Тарасова, П. Г. Тычина, И. А. Федченко гэгшэдһээ томилогдоо.

Делегаци октябриин 10-да Прага орохо байна.

Улан-Удын сэмбын фабрикын коллектив съездын хүндэлэлдэ дээшэлүүлэгдэһэн уялга абажа, табадахи табанжэлэй түсэбые октябриин 25 болотор дүүргэхээр шиидэһэн юм. Фабрикын хүдэлмэришэд абаһан уялгаяа болзорһоонь урид, сентябрь һарада дүүргэжэ, 2 миллион түхэригэй продукци түсэбһөө гадуур үгөө. Мастерай туһалагша В. Л. Михайловай хүтэлбэрилдэг комсомольско-залуушуулай бригадынхид социалистическэ мүрысөөндэ оролсоод, ажалайнгаа бүтээсые 115 процентээр дээшэлүүлжэ, гурбадахи кварталайнгаа түсэбые эрхим шанартайгаар 122 процент дүүргэө.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: мастерай туһалагша Василий Лукич Михайлов.

А. Мантаевай фото ба текст.

КПСС-эй XX съездын хүндэлэлдэ

Жэлэйнгээ түсэб дүүргээ

Сэлэнгэ мүрэнэй бассейнын түрүү суднанууд энэ жэлэйнгээ гурбадахи кварталай түсэбые дүүргэхэ үедөө жэлэйнгээ түсэбые дүүргээ.

«Леваневский» гэжэ пароход (капитаниинь нүхэр Сахаровский, механигынь нүхэр Шульгин) ашаа шэрэхэ жэлэйнгээ түсэбые сентябриин 30-да дүүргэбэ. Энэ пароходой коллектив дээшэлүүлэгдэһэн уялга абаад, навигациин дүүрэтэр түсэбһөө гадуур 5 рейс хэхэ гэжэ шиидээ.

Элдэб ашаа болон пассажирнуудые зөөдэг «Маршал Чойбалсан» гэжэ пароход ашаа шэрэхэ жэлэйнгээ түсэбые сентябриин 29-дэ эрхим шанартайгаар дүүргэһэн байна. Пароходой коллектив навигациин дүүрэтэр 6 рейс хэжэ, ехэ хэмжээнэй ашаа шэрэхэ уялга абаа. Энэ пароход мүнөө пассажирнуудые зөөхэһөө гадна, городой ажалшадта овощь болон хартаабха шэгэжэ байна. Пароходой коллектив уһанай хэды гүйхэншье һаа, ямаршье пункт нуудта зогсоожо ашаа тээнэ.

«Тюленин» гэжэ пароходой команда модо һаллан шэрэхэ түсэбөө хамагһаа түрүүлэн дүүргээ. Энэ команда сезоной дүүрэтэр түсэбһөө гадуур 200 кубометр модо шэрэхэ гэжэ шиидээ. Теплоходой коллектив дээшэлүүлэгдэһэн уялгаяа октябриин 5 болотор 70 процент дүүргэһэн байна.

КПСС-эй XX съездын хүндэлэлдэ социалистическэ мүрысөөндэ оролсоһон Байкало-Сэлэнгын гол мүрэнэй пароходствын хүдэлмэрилэгшэд сезоной дүүрэхын урда тээ бүри эршэмтэйгээр ажаллажа байна. «Улан-Удэ» гэжэ пароход (капитаниинь нүхэр Климентьев, механигынь нүхэр Овчаренко) навигационно түсэбөө дүүргээд, «ВС-5» гэжэ газар малтадаг машиные Ангара мүрэнһөө асаржа ябана. Энэ пароходой командынхидтал адли эршэмтэйгээр ажаллажа байһан командanууд Байкало-Сэлэнгын пароходстводо нилээд олон юм.

Д. Балданов.

Үнеэн бүриһөө 1906 литр һү һаабаб

Нёдондо намартаа би 12 толгой һайжаруулагдаһан үүлтэрэй үнеэдые даажа абаа һэм. Эдэ үнеэдэй тус бүриһөө жэлдэ 1760 литр һү һааха түсэбтэй байһан байгааб. Өөрынгөө олон жэлэй хүдэлмэриин дүй дүршэлдэ найдажа, энэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 2000 литр һү һааха уялга абаһан байнаб.

Тиин энэ жэлэй түрүүшын 10-аад һара соо бүхы оролдолгоёо гарган ажаллажа, нилээд ехэ һү һаагаа һэм. Түрүүшын 11 һара соо үнеэн бүриһөө 1800 литр һү һааһан байнаб. Зарим һаранuудта, жэшээлхэдэ, июль һара соо үнеэн бүриһөө 283 литр һүн һаагдаа. Харин үнгэрэгшэ жэлдэ энэ һара соо үнеэн бүриһөө 176 литр һү һааһан байгааб.

Энэ амжалта хайшан гээд туйлагдааб гэхэдэ, үнеэдые эдеэлүүлгэ, харууһалгын түрүү арга хэрэглэнэб. Жэшээлхэдэ, энэ жэлдэ бидэнэр фермээрээ тугалнуудаа түлигдэдэггүй байрада эхэһээнь һалгаан түлжүүлдэг, үнеэдые үдэрэй 4—5 дахин һаадаг болообди. Үнеэдые зүбөөр һааха гээшэ ехэхэн удхашанартай байба. Бидэнэр үнеэ һаахынгаа урда тээ дэлэнгыень бүлеэн уһаар угаагаад, нидхэржэ, эбэлгэдэг болообди. Мүн тэрэшэлэн үнеэ һаажа байхадаа, һаажа дүүргээд, дэлэнгыень эльбэжэ нидхэрхэдэ һайн байдаг. Гансахан үнеэдые зүбөөр, зоотехническэ заабариин ёһоор һаадаг болоһоной ашаар урданайхида орходоо 30—35 процент һүн үлүү ехээр һаагдана гэжэ би һанадагби.

Түрүүшын 11 һара соо үнеэн бүриһөө 1800 литр һү һаагаад байхадаа абаһан уялгадаа хүрэтэр жэлэй дүүрэтэр үлөөшэ 200 литр һү һаахаб гэжэ һанаһан байгааб. Юуб гэхэдэ, зунай зарим һаранuудта үнеэн бүриһөө 300 шахуу литр һүн һаагдаһан байгаа бшуу. Теэд сентябрь һара соо бэлшээриин ногоон эрид муудажа, таримал культурануудай үгы тооной байһан ушарһаа үнеэдни һү гарасаяа эрид доошолуулһан байна. Тиигэжэ сентябрь һара соо үнеэн бүриһөө арайхан гэжэ 100 гаран литр һүн һаагдаа. Үнгэрэгшэ 12 һара соо үнеэн бүриһөө 1906 литр һү һааһан байнаб. Түсэбөө үлүүлэн дүүргэжэ, нилээд ехэ һү һаагаашье һаа, гансал намартаа ногоон тэжээлэй дутамаг байһан дээрэһээ абаһан уялгаяа дүүргэжэ шадабагүйб. Саашадаа колхознай намарай сагта һаамхай үнеэдтээ эдюулхын тулада тэжээлэй культурануудые тариха ёһотой.

Мүнөө малай үбэлжэлгэ дүтэлжэ, бидэнэр, һаалишадта бүри харюусалгатай саг ерэбэ. Бидэнэр үбэлжэлгын үедэ элдэб янзын тэжээл малдаа элбэгээр үгэжэ, гансашье үнеэдээ тураангүйгөөр ондо оруулхын түлөө бэшэ, харин һү һаалгаяа улам дээшэлүүлхын түлөө тэмсэхэ ёһотойбди.

Д. Цыремпилова, Курумканай аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой һаалишан.

ЛЕСПРОМХОЗУУДАЙ ХҮДЭЛМЭРИДЭ ЭРИД ХУБИЛАЛТА ХЭХЭ

КПСС-эй обком, БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет ба «Забайкаллес» комбинадаар зарлагдаhан республикын ой модоной промышленностиин партийно-эдэбхитэдэй республиканска зүблөөн hаяхан болобо. Тус зүблөөн дээрэ «Модо бэлэдхэлэй промышленностиин хүдэлмэриие үндэhөөрнь hайжаруулха хэмжээнүүд тухай» асуудалаар «Забайкаллес» комбинадай начальник нүхэр **П. А. Афанасенко** элидхэл хэhэн байна.

— Оронойmнай арадай ажахын бүхыдөө хүгжэхэтэй хамта барилгын модон улам ехээр хэрэгтэй болоно. Тиимэhээнь, парти, правительство модо бэлэдхэлэй промышленностиие гээгдэлhээ гаргаха талаар шухала хэмжээнүүдые хараалhан, тусхай тогтоол гаргаhан байна, — гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ. — Тэдэ тогтоол болон хэмжээ-ябуултануудые бодотоор бэелүүлхэ зорилгоор «Забайкаллес» комбинадай модошод, механизаторнууд хүдэлмэридөө эрид хубилалта хэхые оролдоhон байна. «Забайкаллес» комбинат бухы дээрээ 1954 ондо модо шэрэхэ түсэбөө саг болзор соонь дүүргээ. Гэбэшье, тэрээнэй предприятинуудай хүдэлмэридэ дутагдалнууд үшөөл олон. КПСС-эй ЦК-гэй июльскэ Пленумэй шиидхэбэринүүд соо табигдаhан, ажалай шэнэ дэбжэлтэ туйлаха гэhэн эрилтэнүүд хангалтагүйгөөр дүүргэгдэнэ. Байгша оной үнгэрhэн 9 hара соо модо шэрэхэ түсэб 92 процент дүүргэгдээ. Ажалай эмхидхэлэй муу дээрэhээ гээгдэлhээ гарахаяа болиhон предприятинууд бии. Тэдэнэй тоодо Сэлэнгын, Итанцын Баргажанай болон бусад леспромхозууд оролсоно. Олонхи леспромхозуудай хүтэлбэрилэгшэд зунай үедэ hайнаар хүдэлэгдэхэ бэзэ гэжэ найдаад, байгша оной түрүүшын квартал соо модо шэрэхэ түсэбөө дүүргэнгүй үлэhэн юм. Теэд зунай дулаан сагайшье ерэхэдэ тэдэ хүтэлбэрилэгшэд предприятинуудаа нэгэ жэгдээр хүдэлмэрилүүлжэ шадаагүй. Тиимэhээ хүдэлмэришэдэй ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ түсэб дүүргэгдэнэгүй. Гээгдэнги предприятинуудай нэгые—Баргажанай леспромхозые жэшээ болгон абаад үзэе. Эндэ ажалай түрүү дүй дүршэл болохо цикличностиин график, отологдоhон модые ута зандань шэрэхэ арга үйлэдбэри дээрэ хэрэглэгдээгүй байhаар. Машина зэмсэгүүдынь бүтээсэ багатайгаар хэрэглэгдэнэ. Леспромхозой директор нүхэр Хацкевич, тэрэниие политическэ талаарнь орлогшо нүхэр Нарицин, главна инженер нүхэр Чулков гэгшэд ажалай бүтээсые саашадань дээшэлүүлхэ, доторой арга боломжонуудые дүүрэнээр ашаглаха ба бусад шухала асуудалнуудые шиидхэнэгүй. Иимэhээ леспромхоз хэдэн hарын туршада гээгдэлhээ гаранагүй.

Леспромхозууд үбэлэй үеын хүдэлмэридэ hайнаар бэлэдхэхэ ёhотой. Энээниие Байкальска, Итанцын леспромхозуудай хүтэлбэрилэгшэд мэдэжэ байбашье, үбэлдэ бэлэдхэлэй хүдэлмэриие энэ жэлдэ тон муугаар ябуулаа. Байкальска леспромхозой директор нүхэр Пронин модо бэлэдхэлэй пунктнуудай, мастерска участогуудайнгаа хүтэлбэрилэгшэдэй урда тус асуудалаар шанга эрилтэ хээгүй. Тиимэhээнь мүнөө леспромхозой мастерскойнууд, гаражууд үбэлдэ бэлэн болоогүй, задагай зайдан байhаар.

Отологдоhон модые ута зандань шэрэхэ шэнэ арга оронойmнай модо бэлэдхэлэй промышленностиин түрүү предприятинуудай ажалда hүүлэй үедэ үргэнөөр хэрэглэгдэжэ байна. Модо шэрэлгэдээ энэ аргые ехээр хэрэглэдэг болоhон Хандагатайн леспромхозой хүдэлмэриин дүй дүршэл дээрэhээ тус аргын ямар ехэ аша туhатай байhаниинь элеэр харагдана. Энэ арга ямар аша туhатайб гэхэдэ, модо ашалга, буулгалга дээрэ механизмые үргэнөөр хэрэглэжэ, гар ажалhаа олон хүнүүдые сүлөөлхэ, бэлэдхэгдэhэн модоной өөрынь үные химдаруулха, модоной гээлтэ хоролтые усадхаха арга боломжо олгодог байна. Гэбэшье, модые ута зандань шэрэхэ арга хэрэглэхын тулада бэлэдхэлэй хүдэлмэриие hайнаар хэхэ хэрэгтэй. Модо шэрэдэг автомашинанууд hайнаар заhабарилагдахынгаа хажуугаар тусхай прицепүүдээр хангагдаха, мүн капитальнаар заhабарилагдаhан харгытаар ябаха ёhотой. Хориин леспромхоз байгша оной эхеэр үйлэдбэридөө энэ арга хэрэглэжэ эхилhэн аад, бэлэдхэл муутай байhан дээрэhээ тэрэнээ орхихо баатай болоhон байгаа. Комбинадай, тэрэшэлэн бүхы леспромхозуудай хүтэлбэрилэгшэд үйлэдбэридөө шэнэ технологи нэбтэрүүлхын түлөө ехээр оролдон, модые ута зандань шэрэдэг болохо ёhотой.

Социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэнгүйгөөр ажалай амжалта туйлахын аргагүй. КПСС-эй XX съездын хүндэлэлдэ үргэн далайсатайгаар мүнөө дэлгэрhэн социалистическэ мүрысөөн Эхэ орон доторнай хаа хаанагүй улам эршэдэжэ байна. Эгээл энэ үедэ республикымнай зарим леспромхозуудта социалистическэ мүрысөөнэй муугаар эмхидхэгдэhэниинь тон гэмшэлтэй. Комбинадай эгээн ехэнүүд предприятинуудай нэгэн болохо Шулуутайн леспромхозой дирекци, партийна, профсоюзна ба комсомольско организацинууд социалистическэ мүрысөө дэлгэрүүлгэдэ хайша хэрэгээр хандана. Мүрысөөнэй дүн саг соогоо гаргагдадаггүй, гаргагдаашье болоходоо ямар бригадын алинтай мүрысэжэ байhаниинь мэдэгдэнэгүй. Тэрэшэлэн Итанцын, Черемуховска болон бусад леспромхозуудта показателиин болон хүндэлэлэй досканууд муугаар түхеэрэгдэнхэй, олон хүдэлмэришэд абаhан уялгынгаа хэды шэнээн дүүргэгдээд байhаниие мэдэдэггүй шахуу. Леспромхозуудай партийна организацинууд эдэ дутагдалнуудые ойрын сагта усадхажа, социалистическэ мүрысөөндэ хүдэлмэришэдые олоор хабаадуулхын тулада хүдэлмэридөө эрид хубилалта хэхэ ёhотой. Мүн ажалай түрүүшүүлэй дүй дүршэлые бүгэдын шадабари болгохо, үйлэдбэри дээрэ шэнэ технологи нэбтэрүүлхэ ябадалда леспромхозуудай профсоюзна, комсомольско организацинууд эдэбхитэй үүсхэлшэд байха зэргэтэй.

Леспромхозуудай мэдэлдэ байhан машина зэмсэгүүдые дүүрэн хүсөөрнь, ашаг ехэтэйгээр хэрэглэхэ гээшэ ажалай бүтээсые саашадань дээшэлүүлхэ шухала арга нүхэсэл болоно. Энээниие мэдэжэ байбашье, зарим леспромхозуудай хүтэлбэрилэгшэд техникые зүбөөр ашаглахын түлөө hулаар тэмсэнэ. Шулуутайн леспромхоздо 4 ехэ лебёдконууд хүдэлжэ байгаад, аяар квартал соо миил 4 мянган кубометр модо таллуулhан байна. Ажалайнгаа эмхидхэлые hайнаар табиhан бригада гансахан лебёдкоор квартал соо 4 мянганhаа дээшэ кубометр модо таллуулдаг ха юм. Тус асуудал зүбөөр шиидхэхын тулада машина зэмсэгүүдэй миин байха ябадалые усадхаха, техническэ харууhалга, заhабарилга саг соонь hайнаар хэхэ хэрэгтэй.

КПСС-эй ЦК-гэй июльскэ Пленумэй шиидхэбэринүүд соо техническэ дэбжэлтэ туйлаха ябадалда уралан нарижуулга ба ухаалан зохёолгын хэрэгэй тон ехэ удхашанартай байhаниинь онсо тэмдэглэгдэhэн байна. Энээгээр түрүүшын үедэ зарим тэды амжалта туйлагдажа эхилhэн байгаа гэжэ хэлэхэдэ болохо байна. Уралан нарижуулгын ба ухаалан зохёолгын 70 гаран дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, нилээд ехэхэн аша туhа хүргөө. Эрийскэ леспромхозой инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд ороhон дурадхалнуудые зүбшэн хэлсэжэ, hайшаагдаhануудыень фотовитринэнүүдтэ гаргажа, үйлэдбэридэ хэрэглэхые оролдоно. Зарим леспромхозуудта энэ мэтын хүдэлмэринүүдэй хэгдэжэ байхада, Итанцын, Баргажанай леспромхозуудта уралан нарижуулгын нэгэшье дурадхал оруулагдаагүй. Леспромхозуудай инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд уралан нарижуулагшадта саг үргэлжын туhаламжа үзүүлжэ, энээндэ хүдэлмэришэдые олоор хабаадуулха ябадал туйлаха уялгатай.

Парти, правительство модо бэлэдхэлэй промышленностиие гээгдэлhээнь гаргаха зорилгоор леспромхозуудые саг үргэлжын хүдэлмэришэдтэй болохо гэжэ зааhан байгаа. Энэ жэлдэ Хандагатайн, Эрийскэ, Шулуутайн леспромхозууд саг үргэлжын хүдэлмэришэдөөр гүйсэд бүридхэгдэхэ, бусад леспромхозууд 1957 он болотор гүрэнэй түсэбые өөhэдынгөө хүдэлмэришэдөөр дүүргэдэг болохо байна. Саг үргэлжын хүдэлмэрилэгшэдтэй болохын тулада леспромхозуудай хүтэлбэрилэгшэд эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулха ёhотой. Эгээн түрүүн хүдэлмэришэдые байрын гэртэй болгохо, культурно-гэгээрэлэй, худалдаа наймаанай хүдэлмэри эрид hайжаруулха, хүдэлмэришэдые огород тариха аргатай болгохо тон шухала байна.

Республикымнай модошод, механизаторнууд парти, правительствын табиhан зорилтонуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ гүйсэд аргатай. Ажалай эмхидхэлые зүбөөр табиха кадрнууд леспромхозуудта яhала бии. Жэшээнь, Шулуутайн леспромхоздо аяар 44 инженернүүд, технигүүд хүдэлмэрилнэ. Гансал эдэ мэргэжэлтэдые ажалдань зүбөөр хэрэглэхэ, залуушуулда зохихо туhаламжа үзүүлхэ шухала.

Элирүүлэгдэhэн дутагдалнуудые түргөөр усадхажа, модо бэлэдхэхэ ба шэрэхэ гүрэнэй түсэбые саг болзор соонь дүүргэхэ зорилго леспромхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй урда элидхэлшэ табяа.

КОМБИНАДАЙ АППАРАДАЙ ХҮДЭЛМЭРИИН ДУТАГДАЛНУУД

Түрүүлэн үгэ абаhан Хориин леспромхозой директор нүхэр **Чеман** «Забайкаллес» комбинадай аппарадай хүдэлмэриие шүүмжэлжэ, ехэхэн дутагдалнуудые элирүүлбэ. Нёдондо жэлhээ хойшо комбинадай главна инженер, түсэблэлгын таhагай начальник, нэгэшье механик тус леспромхоздо ерээгүй, тэрэниие гээгдэлhээнь гаргаха талаар ямаршье туhаламжа үзүүлээгүй. Комбинадай түсэблэлгын таhаг леспромхозуудай хүдэлмэриие түсэблэхэдөө, тэдэнэй хүдэлмэришэдэй хүсэн ба машина зэмсэгүүдые хараадаа абадаггүй зантай. Тиин хүдэлмэришэдэй хүсөөр бага леспромхоздо хэтэрхэй ехэ түсэбэй үгтэhэн дээрэhээ элдэб бэрхэшээлнүүд тохёолдодог байна. Үйлэдбэри дээрээ шэнэ технологи нэбтэрүүлхын тулада машина зэмсэгүүдые нэмэжэ табиха хэрэгтэй болодог. Жэшээнь, отологдоhон модые ута зандань шэрэхын тулада доодо склад дээрэ автопогрузчик, лебёдко гэхэ мэтэнүүд хэрэгтэй болоо. Энээн тухай комбинадай хүтэлбэрилэгшэдтэ хэды дахин хэлэгдэбэшье, ямаршье хэмжээ абтаагүй байhаар. Тэрэшэлэн уралан нарижуулгын ба ухаалан зохёолгын хүдэлмэри комбинадай зүгhөө дэмжэгдэнэгүй. Тус леспромхозой инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд гэшүүhэ суглуулха тармуурай проект зохёожо комбинадта эльгээhэн байгаа. Тэрэнь мүнөөшье болотор хаража үзэгдөөгүй, баталагдаагүй.

—Байкальска леспромхоз, хэнэйшье мэдэхээр, удаахан саг соо гээгдэлhээ гаранагүй, —гэжэ тус леспромхозой директорые политическэ талаар орлогшо нүхэр **Калинин** хэлэбэ.— Тус зүблөөн дээрэ нүхэр Афанасенко өөрынгөө элидхэл соо леспромхозой ямар шалтагаанаар гээгдэлhээ гарахаяа болиhониинь харуулжа шадабагүй. Тэрэншье ойлгосотой, юуб гэхэдэ, комбинадай хүтэлбэрилэгшэд манда ерэжэ, леспромхозоймнай ямар эрхэ байдалда хүдэлжэ байhаниие харанагүй ха юм. Үбэлэй үедэ Байгал шадар саhан тон ехээр ородог. Теэд, Байкальска, Итанцын, Баргажанай леспромхозуудта ехэнхидээ газогенераторна, хүсэ багатай автомашинанууд хүдэлмэрилнэ. Тиихэдэнь саhаар бага газарта байдаг Эрийскэ, Хориин болон бусад леспромхозууд барандаа шахуу «ЗИС» маркын автомашинануудаар модо шэрэнэ. Энэ баримта хадаа комбинадай хүтэлбэрилэгшэдэй леспромхозуудта техникые буруутаар хубаарилдагыень гэршэлэн харуулна.

Хандагатайн леспромхозой директор нүхэр **Сальников** шэнэ технологи, ажалай түрүү дүй дүршэл хэрэглэлгэдэ тохёолдодог элдэб бэрхэшээлнүүдые усадхахада комбинадай туhалдаггүйе шүүмжэлбэ. Тус леспромхоздо хэдэн зуу мянган кубометр түлеэн доодо складай талмайн горьтойхон хубиие эзэлнэ. Тэрэ түлеэе худалдаа наймаанда гаргажа, заримыень хайрсагай хубтагайнуудта хэрэглэн, складые сүлөөлхэ талаар комбинадай, мүн республикын Министрнүүдэй Соведэй зүгhөө анхарал хандуулагданагүй.

Иимэhээ ойрын жэлнүүдтэ леспромхозой шэрэhэн модые хэхэ газар олдохоёо болихонь. Түмэр замай Улан-Удын отделени вагонуудые саг болзор соогоо үгэдэггүй дээрэhээнь модо ашалга дээрэхи хүдэлмэришэд болон техникэ миин байха баатай болоно. Энээнэй эсэстэ арадай ажахыда барилгын модо ашаалан ябуулха түсэб таhалдуулха ушар гарана.

МЕХАНИЗМУУДЫЕ АШАГЛАЛГА ТУХАЙ

Хандагайн леспромхозой главна механик нүхэр **Дунаев** үгэ абажа, механизмуудые зүбөөр, бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ гээшэ ямар ехэ удхашанартай байhан тухай тогтоожо хэлэбэ. Мүнөө леспромхозой коллектив КПСС-эй ЦК-гэй июльскэ Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, машина зэмсэгүүдээ дүүрэн хүсөөрнь ашаглахын түлөө тэмсэнэ. Леспромхозой механизаторнууд техническэ харууhалга, заhабарилгые зүбөөр табижа, бии байгаа механизмын бүтээсые дээшэлүүлхэ түсэбөө үлүүлэн дүүргэнэ. Тиигэбэшье, комбинадай материально-техническэ хангалгын таhагай муугаар хүдэлмэрилдэг дээрэhээ тракторнууд болон лебёдконууд запасной частяар мууса хангагдана. Үшөө апрель hарада тэшүүhэ тайрадаг 25 электрохюрөө «Механлит» заводто заhабарида үгтэhөөр мүнөө болотор бусаагдаагүй. Тэрэшэлэн цемент болон барилгын бусад материалнуудай дутамаг дээрэhээ үбэлдэ бэлэдхэлэй хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдана.

«Забайкаллес» комбинадай материально-техническэ хангалгын таhагай начальник нүхэр **Книжин** үгэ хэлэхэ зуураа, олонхи леспромхозуудта техникэдэ хайша хэрэгээр хандадагыень, тэрэниие заhабарилдаггүйень шүүмжэлбэ. Илангаяа Курбын леспромхоздо автомашина болон тракторнууд техническэ заабариин ёhоор ашаглагданагүй. Трактористнуудайнь даажа абаhан тракторнуудтаа эзэн бусаар хандадаг дээрэhээ нёдондо үбэл 5 тракторай радиатор тэhэ хүргэгдэhэн байна. Мүн олонхи леспромхозуудта бензин, керосин, түрхихэ материал орой гамгүйгөөр гаргашалагдана. Леспромхозуудай механигууд трактор болон автомашинануудай заhабарида орохо графигые наринаар шалгажа, тэдэниие саг соонь заhабарилан гаргаха уялгаяа муугаар дүүргэнэд. Байкальска, Баргажанай леспромхозуудта техническэ заhабари хэхэ мастерскойнуудынь үбэлэй үеын хүдэлмэридэ бэлэдхэгдээгүй байhаар, Тиихэдэ, газогенераторна машинануудай түлишые, мүн запасной частьнуудые хадагалха складгүй зандаа.

ТҮРҮҮ АРГА ХЭРЭГЛЭЛГЭ БА БУСАД АСУУДАЛНУУД

— Хүсэтэ техникээр зэбсэгжэhэн манай леспромхозой модошод жэлэйнгээ түсэбhөө гадуур 12 мянган кубометр модо оронойнгоо барилгануудта үгэхэ гэhэн уялгаяа заатагүй дүүргэхэ байна,—гэжэ Баруун-Тарбагатайн леспромхозой директор нүхэр **Ильин** хэлэбэ. — Отологдоhон модые ута зандань шэрэхэ шэнэ арга хэрэглэhэнэйнгээ ашаар 9 hарынгаа түсэбые үлүүлэн дүүргээбди. Мүнөө хүдэлмэришэдөө ээлжээгээр амаруулан, воскресениин үдэрнүүдтэ ажалаа байлгангүйгөөр ябуулха арга хэрэглэнэбди. Энэ хадаа механизмуудые бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглахада ехэхэн туhа хүргэнэ. 1953 ондо цикличностиин графигаар ажаллахадаа хүдэлмэришэн бүхэнэй бүтээсэ үдэр соо 2,5 кубометр байгаа hаа, мүнөө эдэ шэнэ аргануудые хэрэглэhэнэй ашаар хүдэлмэришэн бүхэнэй ажалай бүтээсэ 4,5 километр хүрэтэр дээшэлбэ. Минии hанахада, республикымнай леспромхоз бүхэн доторойнгоо резервнүүдые дүүрэнээр хэрэглэн, ажалайнгаа бүтээсые саашадань дээшэлүүлхэ гүйсэд аргатай.

Хандагатайн леспромхозой паровозно машинист нүхэр **Кравченко** ОРС-ын хүдэлмэриин муугаар табигдаhаниие харуулба. Хүдэлмэришэдэй столовонуудта эдеэ хоол тон муу шанартайгаар буйлуулагдана. Хэдэн hарын туршада зарим хүдэлмэришэд ой соо ажаллахашье мүртөө, түлеэгээр дуталдана. Леспромхозой хүтэлбэрилэгшэд эдэ дутагдалнуудые хаража байгаад, зохихо хэмжээ абанагүй. Үбэлэй саг ойртобо. Теэд клуб, байрын гэрнүүд заhабарилагдаагүй, хүдэлмэришэдые медицинскэ талаар хангалта бүришье муу.

Зүблөөн дээрэ КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр **А. У. Хахалов** үгэ хэлэжэ, модо бэлэдхэлэй промышленностиие гээгдэлhээнь гаргаха ба КПСС-эй ЦК-гэй июльскэ Пленумэй шиидхэбэринүүдые бодотоор дүүргэхын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлхэ зорилгонуудые табиба.

Зүблөөндэ хабаадагшад элирүүлэгдэhэн дутагдалнуудые усадхажа, модо бэлэдхэхэ ба шэрэхэ гүрэнэй түсэбые дүүргэхэ талаар тусхай тогтоол баталан абаhан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: модошодой республиканска зүблөөндэ хабаадагшад (зүүн гарhаа) Хандагатайн леспромхозой мастер К. Чумаков, Баруун-Тарбагатайн леспромхозой мастер Т. Нагарельцова, токарь Г. Суранов (Хандагай), модо ашаалагша А. Малофеев (Сэлэнгэ), Хориин леспромхозой электрохюрөөшэн В. Вечирко.

А. Мантаевай фото.

И. В. Мичуринай түрэhөөр 100 жэлэй ойдо

Бүхэсоюзна хүдөө ажахын выставкын Центральна генетическэ лаб... торидо И. В. Мичуринай шаби профессор Семен Федорович Черненко на... селекционно ехэ хүдэлмэри хэдэг юм. Тэрэ хадаа үнэтэ сортын хэдэн ... жэмэстэ модонуудые шэнээр бии болгоо. Шефтээ абаhан hургуулиинь юн... Семен Федоровичто хододоо айлшаар ерэдэг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Мичуринск городой арбадахи hургуулиин юннадууд, ... союзна хүдөө ажахын выставкэдэ хабаадагшад Светлана Микляевада ... гарhаа) болон Светлана Турусовада «Пепин Черненко» гэжэ шэнэ сорт... лоние С. Ф. Черненко харуулжа байна.

ТАСС-эй фотохро...

Коммунистнуудай hуралсалы... түрүүшын үдэрнүүдhээ hайн... хүтэлбэрилхэ

Зүүн-Сибириин түмэр замай Улан-Удын отделениин партийна организацинуудай дэргэдэ эмхидхэгдэhэн политhургуулинуудай, кружогуудай түрүүшын занятинууд юу харуулнаб гэхэдэ, партийна организацинуудай hуралсалай жэлдэ hайнаар бэлэдхэhэн газартал hурагшадынь бултадаа сугларна, пропагандистнуудынь эртээнhээ занятидаа hайнаар бэлдэhэн байжа, занятяа удха түгэлдэрөөр үнгэргэнэ. Нүхэд Соколовой (түмэр замай 4-дэхи отделениин ОРС), Вангродскаягай (Улан-Удын паровозно депо), Рузановай (Улан-Удын станциин поликлиника) хүтэлбэрилдэг КПСС-эй түүхые болон политэкономиие шудалха кружогуудай түрүүшын хэды занятинууд гол түлэб эмхитэйгээршье, удха hайнтайгааршье үнгэржэ байна.

Мүн эдэ үдэрнүүдтэ Улан-Удэ, Мысовой, Галуута-Нуурай станцинуудай партийна библиотекэнүүдэй дэргэдэ эмхидхэгдэhэн социалистическэ промышленностиин экономикые шудалха семинарнуудай түрүүшын занятинууд болобо. Бэеэ даагаад политическэ эрдэмээ дээшэлүүлхэ гэhэн коммунистнууд консультантнуудтаяа хамта Мысовой станциин партийна библиотекэдэ сутларба. Тэндэ сугларха зуураа ямар зохёол үзэхэ, ямар асуудалнуудаар лекци шагнаха, консультаци абаха, хөөрэлдөө үнгэр... хайгаа тэдэнэр зүбшэн хэлс...

Зүгөөр, партийно-гэгээр... нэ жэлэй түрүүшын үдэр... эхилжэ зарим нэгэ парти... низацинуудай политhургуу... ба кружогуудта занятинуу... даhан ушар үзэгдэнэ. Жэ... Улан-Удын паровозно депог... организациин дэргэдэ эм... hэн партиин түүхэ шудал... жогуудай занятинууд hур... ерээдүй дээрэhээ болоогүй. ... гонно депогой партийна ... циин зарим кружогуудта ... рагшад түрүүшын занят... ерээгүй байшоо.

Зарим партийна организ... та кружогуудай занятиие ... мынгаа ёhоор түрүүшын ... эхилхын оронда, миин эм... асуудалнуудые хэлсээд та... ушарнууд бии. Ингэжэ hур... сагые дэмы хооhоор үнгэр... болохогүй. hуралсалай ж... рүүшын үдэрнүүдhээ эхил... тийна организацинууд hур... түсэбэй ёhоор кружок бол... hургуулинуудай хүдэлмэр... хэбэл, hурагшадые занятид... тынь ерүүлбэл коммуни... политическэ hуралсалые уд... эмхидхэлэйниньe талаар hай... гэргэжэ шадаха байна.

В. Бабо...

Клубууд болон библиотекэнүүд... даагшанарай семинар

Партиин Городской райком клубуудые, библиотекэнүүдые даагшанарай семинар hаяхан үнгэргэбэ. Энэ семинарта партийна эхин организацинуудай секретарьнууд, завкомуудай түрүүлэгшэнэр байлсаба.

Серовой нэрэмжэтэ клубые даагша нүхэр Н. Дадонов клубайнгаа хүдэлмэри яажа эмхидхэдэг тухайгаа хэлэхэ зуураа, партиин ЦК-гэй июльскэ Пленумэй шиидхэбэринүүдтэ зорюулан лекцинүүдые үнгэргэhэн, харуулан ойлгуулха зүйлнүүдые бэлэдхэhэн тухайгаа хөөрэбэ. Зүгөөр тус клубай эдэбхитэд уншээл үсөөн байhаар гэжэ хэлэбэ.

Удаань тус клубай библиотекые даагша нүхэр Масович үгэ хэлээ. Энэ библиотекэ уранhайханай, политическэ 14 мянган номтой, 700 гаран уншагшадтай гэжэ нүхэр Масович хөөрэбэ. Уншалгынгаа зал соо партиин XX съездын хүндэлэлдэ дэлгэрhэн мүрысөөе харуулhан витринэ, промышленностиин, хүдөө ажахын хүгжэлтые харуулhан диаграммануud ба харуулан ойлгуулха бусад зүйлнүүд бэлэдхэгдэнхэй. КПСС-эй ЦК-гэй июльскэ Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэеэ даагаад шудалагшадта, мүн пропагандистнуудта туhаламжа болгон тэдэндэ хэрэглэгдэхэ литературын списогые, шухала мате... дые тусгаар хабтаhанууд соо... лан шэдэнэбди.

Бидэ библиотекэдээ А. М. Г... до, А. П. Чеховтэ, В. В. Маяко... М. А. Шолоховто зорюулhа... ратурна вечернүүдые үнгэр... Мүн ородой түрүүшын рево... зорюулhан вечер үнгэргэд...

Уншагшадайнгаа эрилтэ... нэй уншаhан уранhайханай ... дые, зарим журналнуудые ... хэлсэдэг, уранзохёолшодтой ... га эмхидхэдэг байhанаа нүх... вич хэлээ.

Городской районой зарим б... текэнүүд ба клубууд муугаар... мэрилнэ гэжэ клубуудые, б... текэнүүдые даагшанарай се... тэмдэглэгдэбэ. Жэшээлхэдэ, ... зированнэ шэлэй заводой ... (даагшань нүхэр Семенов) ... харуулхаhаа бэшэ, ондоо х... ябуулагданагүй.

Саашадаа клубуудай хүдэ... hайжаруулха, культурно-гэ... эмхи зургаануудай хүдэлмэ... дэй хоорондоо дүй дүршэл... абалсахын тулада иимэ семи... дые түргэ түргэн үнгэргэжэ ... хэрэгтэй гэжэ семинарта х... шад тэмдэглээ.

Е. Ат...

...риин колхозууд таряа хуряалгые мүнөө болотор унжагайруулна

...ряалга эхилhээр hараhаа ...үнгэрбэ. Гэбэшье, То...гай колхозууд энэ хүдэл...шогүйгөөр удааруулжа ...Хрущевой нэрэмжэтэ кол...э колхозууд таряа ху...ргэхэнь үшөө үды. Ехээр ...һан колхозуудай тоодо ...нэрэмжэтэ, «Улаан Тори», ...» колхозууд ороно.

...г орой болоо хаям. Теэд ...магай эрхэ байдалда са...р орожо болодог дээрэ...нинь саhанда даруулжа ...ниинь мэдээжэ. Тиихэ... колхозуудай тогууд дээ...обоологдошоhон тарян ...ахын аюулда хүргэгдэжэ

...нэрэмжэтэ колхоз 1601 ...рилгатай аад, хахад...н үлүүень лэ хуряагаа. ...дна, 150-яад гектар зе...атаяа зандаа.

...оздо хуряалтые саг соонь ...рга боломжо яhала бии ...дэлмэриин хүсэншье ду...машина техникэшье элбэг...дэ колхозингууд болон ...нуудай хүсэнэй зүбөөр ...гүй дээрэhээ ажал хү...ргшаа ябанагүй.

...полинууд дээрэ 6 ком...нэ. Ороohото культура...гдаhан полинуудые тэ...нуудта хубаахада тии...шэ хүрэжэ ядахаар бэшэ юм. Теэд комбайнууд бүтээсэ багатайгаар хүдэлгэгдэнэ. Һүүлэй табан хоног соо эдэ комбайнууд миил 70 гектар таряа хуряаба. Урдаа бариха шалтагаан болодог бороо хура орожо, машина техникын хүдэлмэриие hаатуулаагүй. Зүгөөр, ажалай эмхидхэлэй hула, механизмуудай хойноhоо харууhалгын муу дээрэhээ хүдэлмэриин үнэтэ саг дэмы хаягдана.

Гэгээтэ гэжэ газарта хүдэлмэрилжэ байhан комбайнер нүхэр Шестаков машинынгаа эбдэрhэн дээрэhээ ходо hаатажа, урагшаа ябанагүй. Бургалтайн МТС-эй механигууд тэрээндэ саг соонь туhалнагүй. Хадагдаhан таряаниинь хаhа сагтаа зөөгдэнэгүй, хайша хэрэгээр поли дээгүүр адхагдана. Түхеэрэгдэhэн тогтой болоогүй дээрэhээ 2000 гаран центнер таряан хээрэ хэбтүүлэгдэнэ. Мүн 1 зернопультhаа бэшэ таряа сэбэрлэхэ машина тэндэнь үгы. Колхозойнь центрhээ Гэгээтэ нютагай тиимэ холо бэшэ байбашье, тус колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Клочихин, мүн бусад хүтэлбэрилэгшэдынь тэндэ ябадаггүй, хуряалгын хүдэлмэридэ ябагшадай ажал хүдэлмэри, ажабайдал тухай hонирходоггүй. Тэндэ нэгэ гэр абаашажа табиhан нэрэ зүүгээд, зосоохиинь түхеэрээ, заhаагүй. Мүн эдеэ хоол эмхидхэгдээгүй байна. Тэндэхи хүдэлмэриин түлөө харюусалгатай байhан таряанажалай бригадын бригадир нүхэр Сухарев өөрынгөө уялгые Сухнев гэжэ үбгэндэ даалгажархёод, ехэнхи сагаа гэртээ үнгэргэдэг.

Колхозой таряанажалай нүгөөдэ бригадада байдалынь тэрээнhээ дээрэ бэшэ. 25 километртэ байhан Дурен гэжэ газарта hаяхан 2 комбайн аяар хоёр үдэрэй турша соо шэрэжэ абаашагдаа.

Гадна, МТС-эй механигууд, инженер болон бусад мэргэжэлтэд поли дээгүүр үсөө ябадаг, эбдэрhэн машинануудые түргэн заhаха хэмжээ абадаггүй байна. Механизаторнууд тэдэниие бэдэржэ, хайран сагаа гээнэ.

Бусад колхозуудташье иимэ баримтанууд бии.

Таряанай хуряагдахатай хамта солоомонь суглуулагдаха, hүрилэгдэхэ зэргэтэй байгаа. Гэбэшье, аймагай колхозууд миил 500 гаран гектар талмайн солоомо суглуулжа абаа. Тиихэдэ Хрущевой, Калининай нэрэмжэтэ, «Коммунизм», «Улаан Бургалтай» колхозууд энэ хүдэлмэри эхилээгүй байhаар. Үбhэ тэжээлэй багаар абтаhан мүнөө жэлдэ солоомын тон ехэ хэрэгтэй байhаниинь мэдээжэ. Тэжээлые сагай эртэдэ, саhанай харада хуряажа абаха хэрэгтэй.

Эрид хэмжээ абаагүй hаа, Торийн колхозууд таряагаа саhанда даруулхань.

Н. Цыбенов,
манай корреспондент.

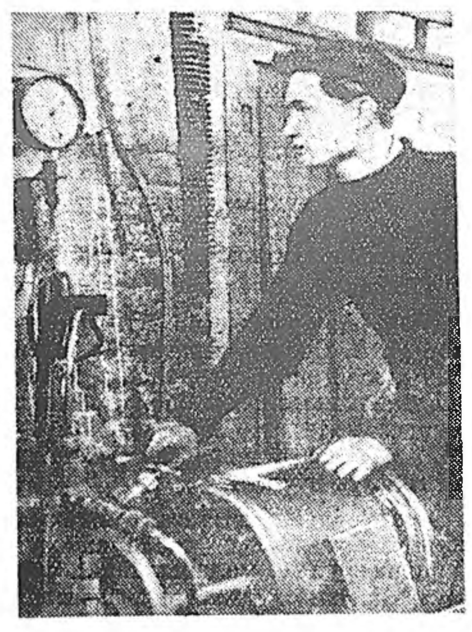

Улан-Удын паровозно депогой слесарь комсомолец Иван Кутовой КПСС-эй XX съездын хүндэлэлдэ дэлгэрhэн социалистическэ мүрысөөндэ оролсоод, даалгабаряа үдэр бүри 130 процент дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нүхэр Кутовой ажаллажа байна.

А. Мантаевай фото.

Залуу бэшэгшэдэй ЗОХЁОЛНУУДҺАА

(Залуу уранзохёолшодой республиканска зүблөөе угтуулан)

ТУҺАЛАГША

(Хүүгэдэй рассказуудhаа)

Зуhалангай гэрэй хорёогой дэргэдэ мори тэргэлжэ байhан, сагаахан пулаадаар толгойгоо хойшонь уяhан эхэнэр:

— Гарма аа! Гарма! Ерэ, үбhэндэ ошолдо, — гэжэ гүүртынгээ тугалнуудые уhалхаяа нуур тээшэ абаашажа ябаhан, оодон түрнитэй үмдэтэй, хүхэ майкатай хүбүүндэ хашхарна. Тэрэнь зог татаад:

— А-аа!—гэжэ хашхарhанай hүүлээр, ойлгобо хэбэртэй гэдэргээ гүйжэрхибэ.

—Я-яа—яагаабта?—гэжэ, дээр дээрэhээнь амилан Гарма асууна.

—Үбhэндэ ошолдохошни гээшэ гү. Хогшье тармажа үгөө hаашни ехэ.

Гарма үбhэндэ ошолдохо болоhондоо ехэл хүхюутэй гүйнэ.

— Иишэгээ үмдэхэнь бэшэ гү? — гэжэ нагаса эжынь хүл алдана.

Ямаршье юумэ үмдэхэдэ дээрэ байhыень мэдэхэгүй Гарма хүнэйл хэлэhэрүү иишэ тиишээ эрьелдэнэ.

— Бартаан тооромой үбhые хуряахабди. Гол руугаа болоходоо уhатайшаг агша, шархи үмдэжэ ошоо hаань hайн байгаа.

— Теэд тиимэ юм hаань энэ годо уhатай хүнэг соо хээд шаттагалаад ошохотнай бэшэ гү? Түргөөр ябаха бэшэ хадатнай, уhан адхархагүйл даа. Тиигээд тэндээ ошоод шархи хээрэйгты.

— Тиигэхэдэмнайшье болоно ааб даа, — гэнэ Гармын эжы.

— Бари, сумаа руугаа энэ ооhор хэжэрхи, — тэжэ нагаса эжынь Гармадаа хара дээhээр томоhон утануудаар нарихан хоёр ооhор hарбайна.

Ингэжэ бэлдээд лэ, Гарма эжыдээ туhалхаяа түрүүшынхеэ үбhэндэ ошолдоо hэн. Наран шангаар шарана. Хашан хараяа сохиhоор тэдэ хоёр Бартаан тооромойнгоо сабшаланда хүрэжэ ерэбэ.

Шархи үмдэхэдэ зохид гээшэнь аргагүй, илангаяа нойтон шархи, хүл нюсэгөөр ябаhан юумэндэл адли хүнгэн, таатай. Түрүүшээр Гарма ехэл солбоноор хог тармана, гүйжэ ябаад үлэhэн үбhэ суглуулна. Уданшьегүй оройлтын нимгэн байhан талаараа шархиинь ооhор хүлыень үрижэ захалба. Тэрэнээ hуужа заhаад лэ, саашань тармана.

Зурагар зурагарнууд мүрнүүд хумигдажа, олон обогорхонууд үбhэн монсойлдошобо. Тэрэ эсэн татахадаа, «үбhэ тэбэреэд зөөхэнь хог тармаhанhаа hурагүй дээрэ гээшэ ха, нэгэл дахин абаашаха, харин хог тармахадаа юумэ үлөөхэгүйе оролдожо хэды гүйхэш» гэжэ Гарма шэбшэнэ. Мүн баhа зөөхэдэ гаршье холохогүй тээшэ ха гэжэ ойндонь ороно. Тиигээд:

— Эжы, би зөөлсэхэмни,—гэнэ.

— Үгы, зөөгыш, зөөгыш. Хог тармахадашни муу гү?

Гарма hанаашаяа хэлэхэсэ эшээд, үбhэ абяагүй тэбэринэ. Эжынь тэрэнээ эсэhэндээ «зөөхэдэ дээрэ» гэжэ hанаhыень тухайлбашье, саашань юумэ асуушьегүй, ажал хэхэ гээшэ ямар бэ гэжэ hайса мэдэжэ ябаг гээд, үлэ мэдээнэ болоод, үбhэеэ тэбэринэ, зөөнэ.

Арбатай Гарма хэды шэнээниие тэбэрихэб даа. Нэгэ обогорхон юумые тэбэреэд мүрэй тэг дунда абаашана. Эжынь хараад:

— Тиигэжэ тэбэридэггүй юм. Хара наашаа: иигээд, тармуураа үбhэн доогуураа хээд, тэрэнээ гараараа шанга барижа тэбэрихэдэшни бэелэшье амар, ехэшье үбhэн тэбэригдэхэ, —гэнэ.

Гарма тиигэжэ тэбэреэд, яhала ехэхэнүүдээр зөөдэг болобо. Хатанхай үбhэн нимгэхэн самса дээрэhээнь хадхажа, хордохооно, заха руунь ороно. Нэгэ тэбэри тэбэреэд ябатараа халтиржа унашаба. Тиигээд тээ холошог үбhэ зөөжэ ябаhан эжыгээ:

— Эжы-ы, шархимни халтиржа ябуулнагүй, — гэжэ эсэhэн hулахан хоолойгоор ооголно.

—Тооромой голоор уhатай байха, ошоод норго, тиигэхэдэшни hайн болохо.

Гарма шархяа норгоод, «зөөхэдэ тиимэшье hайн юумэ бэшэ байна, хогоо тармахам» гэжэ бодобо.

— Гаршни холошохонь, бээлэйгээ юундэ абаад лэ хаянабши, — гэжэ эжынь зэмэлнэ.

— Халуун ха юм... Эжы-ы, ундамни хүрэнэ,—гээд гонгиноно.

— Шэлтэй сайгаа уухаяа яагаабши?

— Наранда табяад, мартажархиhамни, халашоол, ундыем харяанагүй ха юм, теэд...

— Зай, энээхэниие тармажархёод, уhатай газарта ошожо сайлахабди даа.

Гарма хүлөө арайхан татажа, юрэдөө, «үхэhэнhөө амидынь дээрэ» гэhэнишүүгээр лэ хүдэлнэ. Тармуурынь хүбхэндэ шагтагалдажа, бүришье тэсэхээр бэшэдэл болоно. Эжынь хараад:

— Ажал хэжэ үзөөгүй байхадаа иимэл байха байна даа, шадахысаал юумэ хүүлжэ байха хэрэгтэй гээшэ ха. Эсэгэнь «ганса хүбүүгээ, ялахын сатта, мүнөө зун үбhэндэ ябуулхагүйб» гэжэ байлгаа hэн. Ажал хүүлэжэ hургаагүй hаам хожом өөрөөл зобожо ябахал даа, — гэжэ аман соогоо дуугаран, үбhэсэ тармана...

— Зай, ябая даа.

Эгээл эдэ үгэнүүдые дуулахадаа, Гарма «пионер болобо гээшэш» гэжэ Цыжиб Дабаевнагай хэлэhэн үгэнүүдые дуулажа баярлаhандаал адляар баярлажа, хүлнүүдээ хүнгэдхэн, тэргэ тээшээ шамдуун ошоно.

Г. Доржиева.

...ракторна хүдэлмэриин жэлэй түсэб дүүргэгдэбэ

...XX съездын хүндэлэлдэ ...ческэ мүрысөөндэ орол...най МТС-эй коллектив ...хүдэлмэриингөө жэлэй ...ябриин 5-да 100,3 про...бэ. Мүнөө жэл 15 хүсэ...р бухэнөөр зөөлэн хаха...руулхада 631 гектар газар ...дээ гэхэ гү, али үнгэрэг...дэ орходоо трактор ...152 гектар газар үлүү ...рилэглэбэ.

...аринуудаа дүүргэhэн ба ...үргэhэн 8 тракторна бри...низаторнуудай мүрысөөн... амжалта туйлаhан ...шээлхэдэ, С. А. Алемасо...рилдэг № 7 тракторна ...элэйнгээ түсэб 130 про...эжэ, условно трактор бү...800,7 гектар газар элдүү...

...тэй механизатор Д. В. Жарниковай хүтэлбэрилдэг нэгэдэхи тракторна бригада зөөлэн хахалалгада оруулхада трактор бухэнөөрөө 744 гектар газар элдүүрилжэ, түсэбөө 117 процент дүүргээ. Мүн нүхэр Капустинай хүтэлбэрилдэг № 10 тракторна бригада трактор бүхэнөөрөө 736 гектар газар элдүүрилээд, түсэбөө 101 процент дүүргэhэн байна.

Түрүү трактористнууд бүришье hайн амжалта туйлаа. Жэшээлхэдэ, «ДТ-54» трактор дээрэ хүдэлмэрилдэг И. И. Дуко 1330 гектар, И. И. Степанов — 1228 гектар, «СХТЗ» трактор дээрэ хүдэлмэрилдэг Г. Н. Дампилов 407 гектар газар элдүүрилбэ.

Ургаса хуряалга дээрэ комбайнернууд hайнаар хүдэлмэрилөө. Комбайнер Иннокентий Жарников «Сталинец-6» комбайнаар — 570 гектарай, Иван Жарников «Коммунар» комбайнаар — 509 гектарай ургаса хуряаба. Комбайнернууд Г. И. Кожевников, Н. И. Бондарев, залуу комбайнер Кривогорницын гэгшэд эдэ түрүүшүүлhээ ехэшье гээгдэнэгүй.

Партиин XX съездын хүндэлэлдэ социалистическэ мүрысөө улам үргэнөөр дэлгэрүүлhэн манай механизаторнууд малай үбэлжэлтэдэ бэлэдхэлээр, илангаяа фермэнүүдтэхи ажал ехэтэй хүдэлмэринүүдые механизацилгаар «Путь Октября», Молотовой, Маленковой нэрэмжэтэ колхозуудта бодото туhаламжа үзүүлхэ гэжэ нэгэн hаналаар шиидэбэ. Тэдэнэр өөhэдынгөө дундаhаа хабсаргалта монтаж хэхэ бригаднуудые эмхидхэжэ, эдэ колхозуудай фермэнүүдтэ дүүжэн харгы түхеэрхэ гэhэн уялга абаа.

Г. Одоев, Кударын аймагай Ехэ-Кударын МТС-эй парторганизациин секретарь.

Таряанай үрилтые болюулха

...ранай сельсоведэй Лени...жэтэ колхоз Кяхтын аймаг ...колхозуудай нэгэн юм. Эн...жэл ороohото культурануу...аяа шэнииисын hайн урга...гданхай. Теэд энэ колхоз... ургасын таряанай харуул ... бүридхэл тон муугаар ...энхэй. Комбайнай бункер...hан 5 мянга шахуу центнер ...полинууд дээгүүр обоолоотой, эндэ тэндэ хэбтэнэ. Полинууд дээрэhээ тогто асарагдаhан таряанда тоо бүридхэл таамагаар хэгдэнэ, адхагдаhан таряан харуулгүй, малда гэшхүүлжэ, үригдэжэ байна. Киран тосхондо байдаг таряанажалай 2-дохи бригадада, мүн Бурдун гэжэ нютагтахи 3-дахи бригадада таряаниинь бүришье хайша хэрэгээр орхигдонхой.

Колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Воронцов таряа зөөлгэ, сэбэрлэлгэ, тэрэнэй харуул hайнаар эмхидхэхэ тушаа зохихо хэмжээ абанагүй, харин «транспорт, хүдэлмэриин хүсэн дутана» гэhэн шалтаг дурдажа hууна. Теэд таряанажалай табан бригаднуудай гурбандань ажал хэжэ шадаха 50 шахуу хүн ниитын хүдэлмэридэ хабаадуулагдаагүй, хубиингаа ажал хэжэ байдаг.

Б. Иванов.

„БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭНДЭ“ БЭШЭҺЭНЭЙ ҺҮҮЛЭЭР

„Харюусалгата үүргэеэ хангалтагүйгөөр дүүргэнэ“

Манай газетын сентябриин 23-най номерто иимэ гаршагтайгаар толилогдоhон статья соо политическэ болон научна эрдэм дэлгэрүүлхэ Бүхэсоюзна обществын Торийн аймагай отделени ажалшадай дунда научно-гэгээрэлэй хүдэлмэриие хангалтагүйгөөр ябуулна, отделениин секцинүүд эмхидхэгдээгүй байhаар, мүн шухала шухала асуудалнуудаар лекци уншагданагүй гэжэ хэлэгдэhэн байгаа.

—КПСС-эй Торийн айком аймагай отделениин хүдэлмэриие газетын тон зүбөөр шүүмжэлhэниие мэдэрнэ, — гэжэ манай редакцида тус айкомой секретарь нүхэр Богданов мэдээсэбэ. Газетын шүүмжэлээр зохихо хэмжээ абтаа. Һаяхан отделениин гэшүүдэй хамтын суглаан үнгэрэгдэжэ, отделениин шэнэ правлени ба шалгалтын комисси hунгагдаhан байна. Ниитэ-политическэ, хүдөө ажахын ба естественно-научна секцинүүд эмхидхэгдээ. Ажалшадта уншагдаха лекцинүүдэй тематическа түсэб секци бүридэ табигдаа, лекторнуудта тусхай даалгабари үгтөө. Хүдөө ажахыгаар партиин ЦК-гэй Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые ажалшадта тайлбарилха, естественно-научна эрдэм дэлгэрүүлхэ, лекцинүүдые бурят хэлэн дээрэ уншаха хэрэгтэ тусхай анхарал хандуулагдаха болобо. Мүн отделениин хүдэлмэридэ хүдөө ажахын мэргэжэлтэд олоор хабаадуулагдаха юм.

Хоца НАМСАРАЕВ

Монголой hонин

Замай тэмдэглэл

...СССР улас Монгол улас ...оорондын хани халуун ха...hарые, үнгэргэлсэхэ түү...тэ манай СССР гүрэнэй ...онгол орон эльгэгдэхэ тү...д нүхэр Колоколкин түрүү...д Макарцев, Литовчинко, ...Намсараев, Петрова гэгшэд ...род дээрэ хамтарба.

...оной июль hарын нэгэнэй ...р, зургаан саг болож байм...эхи аэродромой дэргэдэхи ...о үглөөнэй хоол эдеэд, hүү...рдохо гэжэ ехэл яаралтай...эрнэбди.

...лөөгүүр айхабтар ехэ хура ...дамжа талмайнууд уhаар ... байгаашье hаань, само...хагүй ниидэхэ юм байгаа. ...эродром дээрэ ирагар олон ...үд ниидэхэсээ забдажа бай...үүд шэнги далинуудаа ар...ан туд бүридөө хүнхинэл...а хэбэртэй. Би зүрхэ муутай ...дээрэhээ самолёдоор нии...шэнэртэ хоригдодог байhан ...е, мүнөө ниидэхэл лэ юм ...д өөрынгөө зүрхэн тухайда ...hанаашархангүйб.

...минута үнгэрөөд байхада ...бултаараа самолёт соо ...д бүридөө зөөлэхэн налагай ...дые эзэлнэбди. Удабашье...ёднай бэеэ hалгануулан ...тарахань улам гаарашаба. ...юун бологшо ааб гэжэ hа...айтарни бүри шангаар бүр...шаа-ташаа газар дээгүүр ...лбэ хэбэртэй, ойро зуура...гэнэн ябатараа агаарта ...э гээд мэдэхээр болоо hэн. ...молёдой дэгдэhэнhээ хойшо ...удаа дуугарнагүйб, нэгэшье ...өө харанагүйб, тиигээд ган...өөрынгөө бэсын байдал тухай ажаглан hуухадамни, ямаршье ядарха зүйл үзэгдэнэгүй, тон hайн ябажа байhанаа мэдэрнэм. Эгээл энэ үедэ манай түрүү нүхэр Иван Терентьевич намhаа асууна:

—Нүхэр Намсараевич, ямар ябажа байнабта?

—Би тон hайн ябажа байнам, Иван Терентьевич, харин танай бэе амар ябажа байна гү?—гээд асуунам.

—Һайн, hайн, баясанам, би иимэ ябадалда дасамгай байхаб даа,—гээд энеэнэ.

Тэндэ ойрохон hууhан Петр Власович, Григорий Романович, Петр Ефимович, бултаараа хоорондоо дуугаралсанамди. Эгээл энээнhээ хойшо убайгүйгөөр нюдөө хаража, нүхэдтэсэ hамбаатайгаар дуугаралсажа, ехэл лэ омогтой нэгэн агаарай аяншан болошобо хэбэртэйб. Самолёдой хэды шэнээн дээрэ дэгдэжэ ябаhаниие заадаг хүрдые харанаб, гурба мянган метр дээрэ ябанамди, баhа тиигээд доошоо газар тээшэ харанам, үргэлжэ саб-сагаан саhан шэнги юумэ харагдажа байба. Ай, энэшни ниихэдээ үргэлжэ хабтагай сагаан үүлэн дээгүүр ябажа байна ха юмбибди гээд hананам. Удабашьегүй нөөхи хүрдын hомон доошоо бууж эхилбэ. «Зай ниихэдээ бууха болобобди» гээд Петр Ефимович дуугарна. Үүлэншье hиирэг болоhоор сэлмэшэбэ. Хурса оройтой хада ууланууд, нам номохон ухаа гүбөөнүүд харагдажа эхилбэ, баhа тэдэнhээ хормойтоhон үргэн тунгалаг тала дээгүүр монгол арадай саб-сагаан хундага шэнги hэсы гэрнүүд тобороюулгатан харагдажа, тэдэнэй оршон тойрон субад эрдэни адхажархиhанай үльгэртэй үй түмөөрөө хонид бэлшэнэ, мүн тэдэнhээ үргэлжэлэн үхэр, адуун, тэмээн hүрэгүүд харалан ухааран харагдажа, тэдэнэй забhараар эмээл моритой эзэн монголнууд соён дабхин ябахань тон элеэр харагдана. «Харыт-харыт, Улаан-Баатар хото» гээд манай нэгэ нүхэр дуугаржархиба. Бултадаа, «алин-алин?» гэлдэжэ, үндэгэшэлдэн ехэл урматайгаар харанамди. Тон тодорхой толормо hайхан хото. Туула голой хоймор дээгүүр яларжа байхань харагдашоо hэн. «Ай, ямар hайхан хото тээшэб» гэлдэhээр hуутарнай харин самолёднай оруудаhаар газарта ойртон бууж ябана. Бултадаа доошоо харанамди, аэродром хэбэртэй, хэдэ хэдэн самолёдуудай газараар согсойлдон hуухань харагдана, баhа оройдоо Улаан туг хиидхэhэн хэдэ хэдэн гэрнүүд, тэрээнэй үбэр талаар жэрэгэр олон хүнүүдэй зогсон байхань харагдана.

Самолёднай тон зөөлэхэнөөр газардажа, ойро зуурахан түршэгэнэн гүйhэнэй hүүлээр тогтошобо. Бидэнэй самолёдhоо буухада, монгол арадай хубисхалта намай Түб хорооной улас түрын тобшоонОй гэшүүн, Улаан-Баатарай намай хорооной нарин бэшэгэй дарга Дамдин, монгол арадай хубисхалта намай Түб хорооной гэшүүн, малажахын яаманай Сайд Балжиннима, Монгол-Советскэ найрамдалай hарын ажалые бэлэдхэн үнгэрүүлхэ хорооной орлогшо нарин бэшэгэй дарга Дугэрсүрэн, урлалгын хэрэгые эрхилхэ хорооной дарга Чойжамсо, Гадаадын яаманай орлогшо Сайд Ядамжаб, Шэнжэлхэ ухаанай хүрээнэй дарга Жагварал, гадаадатай соёлоор харилсаха тобшооной дарга Цэрэндоржо, үйлэдбэришэнэй эблэлэй түб зүблэлэй дарга Самбу, уранзохёолшодой түрүүлэгшэ Жаргал Сайхан, манай СССР уласhаа Монголдо hуудаг элшэн сайдай орлогшо Дашьян, элшэн сайдай харюусалгата ажалшад угтажа абаад, золголдон баярлалдажа, нүхэр Дүгэрсүрэн баярай үгэ хэлэжэ, hүүлээрнь нүхэр Колоколкин харюу баярай үгэ хэлэhэн байгаа, энэ хадаа эб hанал нэгэтэй хоёр ороной хоёр уласай хоорондын инаг халуун хани харилсаае бэлигтэй дэмбэрэлтэй hайхан юрөөлөөр ёhолон хүндэлжэ байhанай гайхамшагта минута бэлэй.

Дары бидэнэрые тэндэhээ «ЗИМ», «ЗИС», «Победа» машинануудта урижа hуулган сасуу Улаан-Баатар хотоhоо баруун урагшаа арбан зургаан километр болохо газарта Чойбалсан уулын баруун хойто үнсэгтэ «Нүхэтын аман» гэдэг газарта хүндэтэ айлшадые буулгадаг хоёр дабхар шулуун гэртэ байхаар буулгаба. Энэ гэрэй оршон тойрон зүйл бүриин баялиг hайхан модо сэсэрлигүүд ургажа, түүнэй дотор солбон собоо хэрмэнүүд наадан, дүүлин гүйлдэнэд. Мүнөөхи гэр дотор тон гоё hайханаар ямбалан бэлэдхэгдэhэн таhагууд дотор бидэниие нэжээд хошоодоор түбхинүүлэн байлгаба.

Бидэнэр шоур гараа угаажа, ойрохон зуура амарhанай hүүлдэ, энэ гэрэй доодо дабхарта хоол будаа барихты гэhэн уряал ерэбэ. Бидэнэр тэрэ уригдаhан таhагта ошономди. Тэндэ монгол арадай хубисхалта намай Түб хорооной нарин бэшэгэй дарга нүхэр Лхамасүрэн, соёл урлалгын хэрэгые эрхилхэ хорооной дарга Чойжамсо, МОКС-ын түб зүблэлэй юрэнхы нарин бэшэгэй дарга Дүгэрсүрэн түрүүтэй хэдэн дарганар бидэниие хүлеэн урижа столдо hуулгаба. Стол дээрэ зүйл бүриин hайхан эдеэ хоол, зүйл бүриин ундажэмэс, айраг тараг табигданхай, элдэб hайхан үнэртэ сэсэг набшаар шэмэглэгдэhэн байгаа hэн. Нарин бэшэгэй дарга нүхэр Лхамасүрэн хоол будаалалгые нээжэ, жэмэсэй архяар мэлмэрhэн хундага үргэн, «Агуухэ советскэ улас, манай монгол арад улас хоёрой халуун хани харилсаанай мандажа байгаа баярай түүхэтэ hарын үндэр дээдэ хэрэгтэ хабаадахаяа манай Монгол орондо айлшалжа ерэhэн айлшадай элүүр мэндын тулада, советскэ ба монгол уласуудай нам засагай, тэдээнэй ударидагшадай элүүр мэндын тулада энэ баярай алтан хундага ёhолон үргэжэ байна!» гээд хундага мүргэлдүүлжэ, хоол барихые уриба. Удаалуулан хоол эдеэ барижа эхилбэ. Удаа дараа баяр юрөөлэй үгэнүүдые туд бүриhөө хэлэгдэжэ, будаалалга саашадаа баяраар үргэлжэлhэн байгаа.

Энээнэй hүүлээр ойро зуурахан амархын тулада таhагууд соогоо ошожо тэндэ стол дээрэ табяатай байhан «Үнэн» газетэ уншажа hонирхоhоор байтарнай, бидэндэ бэлэдхэhэн машинанууд ерэжэ, бидэниие Улаан-Баатар үзүүлхын тулада хүлеэжэ байhыень мэдэбэбди. Тэрэ дары машинада hуужа, бидэнтэй хамта Чойжамсо, Дэмбэрэлнэр ябалсаба.

Улаан-Баатар орохо, асфальтаар жэлэгдэмэл замаар шобто гүйлгэлдэн хамагай түрүүндэ сэб-сэхэ өөрынгөө элшэн сайдта орожо, элшэнэй орлогшо сайд Дашьянтай золгожо, алба ажалай амар тайбаниие хүсэжэ, амар мэндые асуулсаад, баhа өөhэдынгөө ябадал зорилго тухай мэдээсэжэ зүбшэл тайлбари абаhанай hүүлдэ тэндэhээ мордожо, Улаан-Баатарай заhамал hайхан ба сэсэрлигтэ гудамжануудаар ябажа үзэhэнэй hүүлдэ, энэ хотын баруун хойто үндэрлиг дээрэ гараад hонирхон хаража байха зуура нүхэд Чойжамсо, Дүгэрсүрэн, Дэмбэрэл гурбан бидэндэ энэ хотын анхан түүхэhээнь эхилэн танилсуулха зуураа, «энэ хото болбол, 1649 ондо анхан түрүүн үүдхэгдэhэн байгаа бшуу, тэрэ сагта Монголой богдо гэгээн гэдэг ламын хэдэхэн эсэгы гэрнүүд табигдажа, тэрэнь богдын үргөө гэжэ нэрлэгдэдэг болоhон байбашье, хари уласай хэлэн дээрэ hарюу хэлэгдэжэ «ургаа» гэжэ бэшэгдэдэг болоhон байгаа, мүн баhа арадай ярилдаха хэлэндэ «богдын хүрээ», «даа хүрээ» гэжэ заhагдаhан байха юм даа, мүн тэрэ үе саhаа эндэ бүддын ёhоной шажан мүргэлэй дасан сүмэнүүд баригдажа эхилhэн байгаа. Тиихэтэй хамта, арад зон олоороо эндэ ерэжэ, үргэл мүргэл хэдэг ба hуурижадагшье болоhон байба. Тэрэ үе сагуудhаа эхилжэ харин иргашад наймаашад олоороо сугларан, монгол арадые мүлжэжэ, элдэб үнгөөр хуурагжа эхилhэн байгаа. Тэрэ үе саhаа Хитад манжын хаан ноёд эзэмдэжэ эхилhэн гомдолто саг байгаа hэн, баhа 1860 онhоо эхилжэ ород хаанай консул эндэ hуудаг болоhон байба. Тэрэ хуушанай үе сагуудhаа хойшо манай жэнхэни монгол хүнүүдэй дундаhаа зуу мянган томо жэжэ ламанарай, долоон зуу гаран ехэ бага дасан сүмын бии болохотой хамта, энэ хотын хуушан hуури дээрэ гэхэ гү, Монголой арадай хубисхалай урда, дүшэ гаран дасан сүмэ, арба мянга гаран лама бандинар арадай хүзүүн дээрэ хашхаралдажа hууhан байгаа бэлэй» гэжэрхёод, ойро зуурахан үгэсэ сэтгэлэhэнэй hүүлдэ хото тээшэ хургаараа заажа, саашадаа хэлэжэ эхилбэ. «Энэ хотын баруун хубиие дараhан «гандан» гэжэ айхабтар ехэ дасан сүмэнүүд байhан юм, энэ хотын дундуурхи хубиинь эзэлhэн Хитад манжын баяшуул хоблог наймаашадай бузагай ехэнүүд пүүзэ дэлгүүрнүүд байгаа hэн. Тэрэ зүүн хубиинь эзэлжэ дараhан «зүүн хүрээн» гэхэ гү «ехэ хүрээн» гэдэг хамагай томо дасан сүмэнүүд байгаа hэн, баhа энэ хотын дундуур Хитад манжын эзэрхэг засагай томо-томо яамануд, мүн богдын эзэрхэг хэрзэгы шанзабын яаман гэхэ мэтэ арадай жэгшүүрнүүд байжа, арадай арhа мяхые үдэр илгадгүй шоборжо байдаг байгаа. Зээ тиигээд, тэрэ Туула голой эрье шадар шэнээр байгуулагдаhан завод фабрикануудай саада талада богдо ламын ордон гэдэг, хуушан сагта дүшэн түмэн лан мүнгөөр баригдаhан дасан сүмэнүүд харагдажа байна, тэрэ хадаа мүнөө уласай нютаг оро

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта)

Советскэ Союзай правительственна делегаци ГДР-тэ ошоод байна

БЕРЛИН, октябриин 8. (ТАСС). ГДР-эй зургаан жэлэй ойн hайндэртэ ошоhон советскэ правительственна делегацие хүтэлбэрилэгшэ КПСС-эй ЦК-гэй Президиумэй гэшүүн ба секретарь нүхэр М. А. Суслов, правительственна делегациин гэшүүд СССР-эй Химическэ промышленностиин министр нүхэр С. М. Тихомиров, СССР-hээ ГДР-тэ байдаг Онсо ба Бүрин эрхэтэ Посол нүхэр Г. М. Пушкин гэгшэд Науэн (Потсдам округ) район соогуур мүнөөдэр аяншалаа. Делегаци хадаа Кноблаухтахи хүдөө ажахын үйлэдбэриин кооперативта Ваховтохи машинно-тракторна станцида болон Маркейдэхи хүдөөгэй бүлгэмэй арад зондо хамаатай ажахыда хүрэhэн байна. Науэн район соогуур аяншалха үедэнь советскэ правительственна делегацитай хамта СЕПГ-эй Центральна Комитедэй нэгэдэхи секретарь, премьер-министрын орлогшо нүхэр В. Ульбрихт ябалсаа.

Кноблаухтахи хүдөө ажахын үйлэдбэриин кооперативта хүрөөд, советскэ правительственна делегациие толгойлогшо М. А. Суслов, мүн тэрээнтэй хамта ябалсаhан хүнүүд кооперативай гэшүүдтэй уулзаhан байна. Хөөрэлдэхэ үедөө кооперативай ажахын элдэб hалбаринуудай хүгжэлтэ тухай кооперативай түрүүлэгшэ О. Клебе айлшадта хэлэжэ үгөө. Кооперативай хүдэлмэри тухай тэрэнэй правлениин гэшүүдтэ нүхэр М. А. Суслов олон асуудалнуудые hуража, hонирхоhон байна. Хөөрэлдөөнэй дүүрэhэнэй hүүлээр кооперативай малажалай фермые, тэрэшэлэн гэшүүдэйнь шэнэ гэрнүүдые айлшад хараа.

Кноблаухтахи хүдөө ажахын үйлэдбэриин кооперативhаа бусахынгаа урда тээ, эндэ суглараад байhан кооперативай гэшүүдтэ хандажа, кооперативтнай хүдөө ажалай талаар лаб hайн үндэhэ hууритай байна гэжэ тэмдэглээд, хүдэлмэридөө саашанхи амжалтануудые туйлахыень кооперативай гэшүүдтэ нүхэр М. А. Суслов хүсөө.

Ваховтахи МТС-тэ ошохо замдаа советскэ правительственна делегаци Кноблаухтахи кооперативай хартаабхын полинуудай хажууда тогтожо хараhан байна. Советскэ Союзhаа абтаhан хартаабха хуряадаг машиные хэрэглэн, эндэ хартаабха хуряалгые айлшад хараа.

Ваховтахи машинно-тракторна станцида хүрэхэдөө советскэ правительственна делегаци заhабарилгын мастерскойе хараhан, станциин хүдэлмэрилэгшэдтэй хөөрэлдэhэн байна. Республикын хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ МТС-эй тон ехэ үүргэ дүүргэхэ байhыень, амжалта туйлахыень станциин хүдэлмэрилэгшэдтэ М. А. Суслов хөөрэлдөө хэжэ байха үедөө хүсэhэн байна.

Эзэдэйнь гуйлтаар нүхэд М. А. Суслов болон С. М. Тихомиров МТС-эй хүндэлэлэй дэбтэртэ иигэжэ бэшээ:

«МТС-эй хүдэлмэрилэгшэдтэ халуун амаршалга хүргэнэбди.
Советскэ правительственна делегаци.

1955 оной октябриин 8».

МТС-hээ бусахынгаа урда тээ нүхэр М. А. Суслов, тэрээнтэй ябалсаhан хүнүүд эндэ сугларhан hурагшадтай хөөрэлдэhэн байна. Тарахынгаа урда тээ hурагшад нүхэр М. А. Сусловта пионерскэ сэнхир хүхэ галстук зүүлгээ.

Арад зондо хамаатай ажахыда хүрэхэдөө айлшад хадаа ажахынь барилгануудые, малажалайнь фермые хараhан, хүдэлмэрилэгшэдтэйнь хөөрэлдэhэн байна. Энэ предприятиин ажахын хүгжэлтые харуулhан зурагтай дэбтэр ажахын коллективэй зүгhөө нүхэр М. А. Сусловта бэлэг болгон үгтөө.

* * *

Берлиндэ бусаад байхадаа советскэ правительственна делегацие хүтэлбэрилэгшэ нүхэр М. А. Суслов, делегациин гэшүүн нүхэр М. С. Тихомиров Унтер Ден Линдендэхи Маркс—Энгельсын выставкэдэ орожо хараа. СЕПГ-эй ЦК-гэй политбюрогой гэшүүн Ф. Эльснер, СССР-hээ ГДР-тэ байдаг посольствын нэгэдэхи советник А. Л. Орлов тэдэнтэй хамта ябалсаа.

Выставкын директорые орлогшо Э. Ульман тайлбари хэhэн байна.

Советскэ Союзай правительственна делегацие хүтэлбэрилэгшэ М. А. Суслов Берлинhээ бусаба

БЕРЛИН, октябриин 9. (ТАСС). Германска Демократическа Республикын зургаан жэлэй ойе hайндэрлэлгэдэ хабаадалсаhан Советскэ Союзай правительственна делегацие хүтэлбэрилэгшэ Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй Президиумэй гэшүүн ба секретарь М. А. Суслов Москвада бусахаяа мүнөөдэр Берлинhээ гараа.

Германска Демократическа Республикын премьер-министр О. Гротеволь, СЕПГ-эй ЦК-гэй нэгэдэхи секретарь, ГДР-эй премьер-министрын орлогшо В. Ульбрихт, ГДР-эй Арадай палатын түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Г. Матерн, премьер-министрын орлогшонор Л. Больц, Г. Рау, О. Нушке, П. Шольц, Г. Лох, СЕПГ-эй ЦК-тэй политбюрогой гэшүүд Ф. Эльснер, К. Ширдеван, КПГ-эй Центральна правлениин нэгэдэхи секретарь М. Рейман, немецкэ сүлөөтэ профсоюзуудай нэгэдэлэй түрүүлэгшэ Г. Варнке, СЕПГ-эй Ехэ Берлиндэхи организациин нэгэдэхи секретарь А. Нейман, СЕПГ-эй ЦК-тэй секретарьнууд А. Норден, Г. Циллер, К. Хагер, Германска Демократическа Республикын министрнүүд, демократическа партинууд болон ниитын организацинуудай элитэ ажал-ябуулагшад, ГДР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министерствын харюусалгатай хүдэлмэрилэгшэд Шенефельд гэжэ берлинскэ аэродром дээрэhээ М. А. Сусловые үдэшөө.

СССР-hээ Германска Демократическа Республикада байдаг Онсо ба Бүрин эрхэтэ Посол Г. М. Пушкин, СССР-эй Химическэ промышленностиин министр С. М. Тихомиров, Берлинhээ үшөө бусаадүй байhан арадай демократиин хэдэ хэдэн оронуудай правительственна делегацинуудай гэшүүд, дипломатическа корпусай гэшүүд Советскэ Союзай правительственна делегацие хүтэлбэрилэгшэ М. А. Сусловые үдэшэлсэhэн байна.

Үдэшэлсэхэеэ аэродром дээрэ сугларагшадай дунда СССР-hээ ГДР-тэ байдаг посольствын нэгэдэхи советник А. Л. Орлов, посольствын советнигүүд Е. П. Питовранов, С. Т. Аставин, Германидахи Советскэ сэрэгүүдэй командованиин түлөөлэгшэд байлсаа.

Советскэ Союзай правительственна делегацие толгойлогшын хүндэлэлдэ зорюулагдан, аэродром дээрэ хүндэтэ харуул жагсаагдаhан байгаа. Мүн СССР-эй болон Германска Демократическа Республикын гүрэнэй гимннүүд наадагдаа.

М. А. Суслов аэродром дээрэ доро дурсагдаhан мэдүүлгэ хээ:

Нүхэр премьер-министр, нүхэдүүд ба ханинар!

Маанадые hайнаар угтаhанайтнай түлөө Германска Демократическа Республикын Правительствода, Берлинэй ажалшадта Советскэ Правительственна делегациин зүгhөө үнэн зүрхэнэй баясхалан Берлинhээ бусахынгаа урда тээ хүргэнэб. Германска Демократическа Республикада социализм байгуулжа байhан гайхамшагта hайн хүнүүдтэй уулзаhанаа ехээр hонирхон бидэнэр бусахамнай.

Шэнэ ажабайдал байгуулхадаа шэнэ амжалтануудые туйлахыетнай таанадта, таанадаар дамжуулан Республикын бүхы ажалшадта хүсэнэбди.

Германска Демократическа Республика бэхижэжэ, hалбаран бадаржа байг лэ!

Советскэ ба германска арадуудай хоорондохи хани барисаан мандаха болтогой!

Уулзатараа, хүндэтэ ханинар!

СССР-эй Верховно Соведэй делегациин Югославида ошоод байлга тушаа

ЛАЗАРОПОЛЕ (Македони), октябриин 9. **(ТАСС-эй тусхай корр).** А. П. Волков түрүүтэй СССР-эй Верховно Соведэй делегаци Скоплеhоо Охрид орохоёо үсэгэлдэр үдын хойно гараа. Тиихэдээ Титов Велес, Прилеп, Битоль городууд соогуур гараха юм.

Битолидэ Македониин тон томо промышленна предприяти болгошо араhанай заводто советскэ делегаци хүрөө.

Заводые хараhанайнь hүүлээр Битолиин районно комитедэй түрүүлэгшэ арадай герой Злате Беляновски делегациин хүндэлэлдэ зорюулан үдэшын сайлалга хээ. СССР-эй Верховно Соведэй депутадуудта Битольско районой хүгжэлтэ тухай хэлэжэ үгөө. Тиихэдэ, Ставропольско хизаарай арадай ажахын хүгжэлтэ тухай СССР-эй Верховно Соведэй депутат Ставропольско хизаарай гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ Н. Э. Прошунин хөөрэжэ үгэhэн байна.

Охридта Советскэ Союзай Верховно Соведэй делегаци Союзна гүйсэдхэхэ вечын түрүүлэгшын орлогшо Эдвард Кардельтэй уулзаа. Эдвард Кардельтэй нүхэрэй ёhоор хөөрэлдэhэнэйнгөө hүүлээр делегаци ехэ онгосодо (яхтада) hуужа, Охридска нуурай эрье шадараар зубшан ябаа. Тиигээд, Македонидохи эгээн томо кооперативые харахын тулада Лазарополе тэдэнэр ошоhон байна. Лазарополедэхи кооператив дайнай hүүлээр уданшьегүй байгуулагдажа, тус hуурин газарай бүхы хүн зон тэрээндэ ороhон байна. Ковёр нэхэдэг томо предприяти кооперативта бии юм. Лазарополиин хүн зон советскэ делегациие ехэ халуунаар угтаа.

Кооперативай ажал хүдэлмэритэй танилсаhанайнгаа hүүлээр делегаци Скопле ошохоёо гараа.

Югославска делегаци Чехословакида ерэбэ

ПРАГА. (ТАСС). Югославиин худалдаа наймаанай палатын болон промышленна палатын, тэрэшэлэн гадаадын хэрэгүүдые эрхилхэ гүрэнэй секретариадай түлөөлэгшэдэй делегаци октябриин 8-да Брнодо ерээ. Брнодо байха үедөө, югославска делегаци машина бүтээлгын туйлалтануудые харуулhан выставкэдэ орохо, мүн городой промышленна предприятинуудые хараха байна.

Советскэ делегациин Либеридэ ошохо болоhон тушаа

ЛОНДОН. (ТАСС). Уильям Табменэй Либериин президентын тушаалда ороhонтой дашарамдан 1956 оной январиин 2-то болохоёо байhан баяр ёhололдо СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй түрүүлэгшэ А. П. Волков түрүүтэй гурбан хүнhөө бүридэhэн советскэ делегаци хабаадалсаха юм гэжэ хэблэлэй асуудалнуудые эрхилхэ талаар Либериин президентын секретарь мэдүүлээ гээд Рейтер агентствын корреспондент Монровиhоо (Либери) мэдээсэнэ.

Советскэ хүдөө ажахын делегаци Швецидэ ерэбэ

СТОКГОЛЬМ. (ТАСС). РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо И. К. Лебедев түрүүтэй советскэ хүдөө ажахын делегаци Швециин газартаряалангай министерствын уряалаар октябриин 8-да Стокгольмдо ерээ.

Швециин газартаряалангай министерствын статс-секретарь А. О. Хегрелиус түрүүтэй министерствын түлөөлэгшэд, тэрэшэлэн СССР-эй хэрэгүүдээр Швецидэ байдаг саг зуурын этигэмжэтэ Н. М. Луньков делегациие аэродром дээрэ угтаа.

Буу зэбсэг хуряаха талаар ООН-эй Подкомитедэй Комиссида

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Буу зэбсэг хуряаха талаар ООН-эй Подкомитедэй Комисси октябриин 7-до хүдэлмэреэ хойшолуулаа. Подкомитедэй октябриин 7-ной заседани дээрэ США-гэй түлөөлэгшэ Стассен түрүүлэгшээр hууhан байгаа.

Энэ заседани дээрэ Подкомитедэй гэшүүд—СССР-эй, США-гэй, Англиин, Франциин болон Канадын түлөөлэгшэд өөhэдынгөө мэдүүлгэнүүдые хэблэлэй түлөөлэгшэдтэ дамжуулан үгэhэн байна.

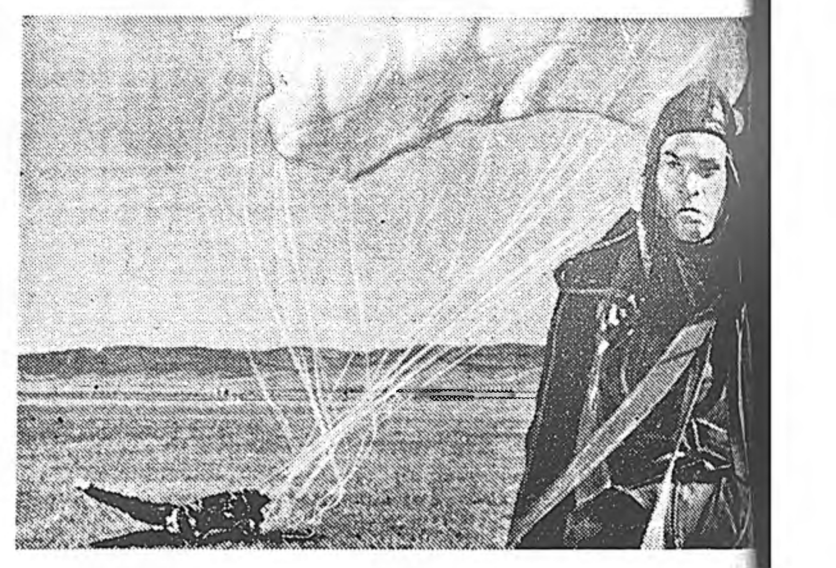

Манай республика дотор парашютна спортоор мүрысөөн эгээн түр... хеэ үнгэргэгдэжэ байна. Энэ мүрысөөн гурбан үдэр соо үргэлжэлхэ ... рүүшын үдэр — 600 ба 1000 метр үндэрhөө дэбхэрхэдээ тэмдэглэгдэ... зарта буулгаар мүрысөөн үнгэргэгдөө. Виктор Лебедев 600 метрhээ дэб... 44 метр радиустай хүреэ соо, Владимир Шатунов 1000 метрhээ дэб... 20 метр радиустай хүреэ соо буужа, түрүү hууринуудые эзэлбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Владимир Шатунов газарта буугаад байна.

А. Мантаевай фото.

Монголой hонин

(Үргэлжэлэл)

ной музей болонхой, тэрэ хуушан сагай дүшэн түмэн лан мүнгэн монгол арадай хүзүүн дээрэ хэды ехэ хүндэ сохилто бууhыень одоо юугээршье үльгэрлэжэ хэлэхэ аргагүй байна бшуу. Заа тиигээд, хуушан сагта иимэ газарнуудаар тиимэ юумэнүүд байhан юм гэжэ хургаараа заажа хэлэгдэhэн юумэнүүд мүнөө юушье байхагүй бололой, харин тэдэнэй байhан тэдэ газарнуудта юунэй бии болоод байhаниие одоо хаража мэдэе» гээд үгэеэ дүүргэхэдэнь, бидэнэр тон ехээр hонирхономди, тиигээд нэмэжэ асуунамди. Үнэхөөрөө тэрэ хэлэгдэhэн газарнуудта байтагай, урда сагуудта хооhон тала байhан газарнуудта томо-томо фабрика заводууд, комбинадууд, түмэр замай hарбаалжа бэлшэрнүүд, станци вокзалай шулуун байшангууд, хүүгэдэй сэсэрлигүүд, амаралтын ба эмшэлгын ордонууд, хотын түб газарнуудаар гэбэл, нам засагай хэдэн дабхар шулуун ордонууд, университет, техникумүүд, дунда ба бага hургуулинууд, музей, кино, цирк, түбэй номой сан, банк, театр, сайдай яамануул, сагдан сэргылхэ, дотоодые хамгаалха гэхэ мэтэ саашадаа хэдэн дабхар томо ехэнүүд шулуун байшангуудые харахада нюдэндэ багташагүй, толгой төөрюулмээр харагдажа байгаа бэлэй.

Эгээл иимэ болохолоороо хуушан сагай «ургаа» хото бэшэ, тэрэ үеын ямаршье харанхы бүдүүлиг байдалай үлэгдэлнүүдhээ монгол арадай суута хубисхалаар сэбэрлэгдэжэ, 1921 онhоо хойшо хубисхалта шэнэ монголой шэнэ хото, түүхэтэ Улаан-Баатар гэжэ шэнэ хубисхалта нэрые үбэршэлэн абаад, гайхамшагаар ургажа, мандажа ерэhэниинь бидэндэ харагдаба.

Одоо би энэ үедэ юу хараад, юу бодожо байhанаа эндэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй болоном. Юуб гэхэдэ, би болбол, монгол арадай хубисхалай болохын урда, 1905 ондо энэ хотын хуушан байдалые үзэhөөр, мүнөө табин нэгэн жэл үнгэргэhэн байнам. Тэрээнhээ хойно монгол арадай хубисхалай мандаhанай hүүлээр 1928 ондо, Бурят-Монголой гэгээрэлэй комиссариадай эльгээлтээр монгол хэлэ таниха тухайлха хэрэгээр мүн эндэ ерэhэнhээ хойшо мүнөө хорин долоон жэл үнгэрhэн байна. Тиигээд мүнөө гурбадахяа, 1955 оной июлиин нэгэнэй үдэр, энэ үндэрлиг дээрэhээ дахин хаража байhанаа мэдэнэб. Барга хуушан сагта минии нюдэндэ харагдаhан бүдүүлиг харанхы байдалай ямаршье үлэгдэл тамтагууд огто харагдахаяа болижо, үгы болошоhоной орондо, ямар гоё hайхан болбосон ёhотой шэб шэнэ хото, социализмын нарата алтан зам дээрэ ургажа гарашоод байна гээшэб! Тэрэ хуушан сагта, хубисхалай урда минии шэхэндэ дуулдажа байhан зэрлиг зэбүүн дуутай бүреэ бишхүүрэй шашхаан, шанзабын хархис яаманай үүдэндэ шаахай банза, талхи ташуураар арhа мяхаяа дэлбэ сохигдожо хэбтэhэн зоболонто арадуудай уйлаан ёолоон үндэhөөрөө үгы боложо, тэрэнэй орондо үндэhэнэй ирагуу hайхан хүгжэмүүд, уя хүдэлгэн ханхинажа, арадай баяр жаргалай хододоо илалта амжалтын урта богони удха түгэлдэр дуунууд жнигажа сууряатан дуулдажа байна бшуу!

Иимэл лэ байха ёhотой байгаа. Энэ хадаа монгол арадай түүхэтэ хубисхал сооhоо, энэ хадаа монгол арадай түүхэтэ нам сооhоо, энэ хадаа монгол арадай шэн хатуу үнэншэ баатар зориг сооhоо, энэ хадаа монгол арадай нэгэн hаналта хүдэлэшэгүй журам сооhоо тон шэнээр, тон арюун нангинаар ургажа бэелhэн социалистическэ ёhоной шэнэ хото, шэнэ байдалай алтан гуламта мүн байна гээд зүрхээ хүдэлгэн хаража байха зуураа, баhа саашань hананам.

Хэрбээ монгол арад уласай мандахын урда тээхи хэдэн зуугаад мянгаад жэлнүүд соо иимэ үндэр гайхамшагуудые хэншье асаржа харуулаагүй байхадань, Агууехэ Октябриин хубисхалай удха шанарые бэедээ хэлбэрищэгүйгөөр шэнгээжэ шадаhан, монгол арадай хубисхал ба арадай нам засаг, тэрээндэ бэеэ үгэhэн үнэн сэхэ баатар эрэшүүдэй аша габьяагаар түдэхэн гушан дүрбэн жэлэй турша соо иимэ гайхамшагуудые асаржа шадаhан ябадалай сохомжотой элиржэ гараhан ушар шалтагааниие ойрохон зуура нюдөөрөө харахада хүнэй сэдьхэл hанаанда багташагүй байhаниинь сохом мүн байна гээд hанаа hэм.

Бидэнэр энэ үдэр нилээдгүй удаахан саг дотор мүнөө үндэрлиг дээрэhээ монгол арад уласай шэнээр ургажа гараhан шэнэ ниисэлэлые газаа талаhаань ехэ баяраар танилсан хараhанай hүүлдэ, оройхон болсhон тула өөhэдынгөө байдаг Нүхэтын аман тээшэ бусаhан байгаабди.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха)

Буруугаа ойлгожо, hанаа оролго...

Эрдэмтэй бэлигтэйшье, шадабари ехэтэйшье, хурса түргэншье хүн политическэ бэлэдхэл дутуутай байхадаа буруу харгыда орохоо hанадаг—иимэшүү удхые hургаал болгон дамжуулhан кинокартина[1]) республикымнай экрануул дээгүүр харуулагдажа эхилбэ. Энэ картиные хаража hуухадаа манай кинолитература улам үнэншэмэ хэлээр хөөрэдэг, жиирэй зоной байдалые үлүү гоёонгүй, байhан шэгтэнь зурагладаг болоо гэжэ баясамаар байна.

Энэ картинын геройнууд тухай тобшохоноор hануулая. Педагогическа институтда hурадаг студентнэрэй шалгалтадаа бэлдэжэ, яаха аргагүй, сүлөөгүй байтарынь залуу инженер Сергей Ромашко (артист И. Переверзев) тэдэнэй нэгэ нүхэртэй ерэнэ. Эгээл бэрхээр hурадаг ухаатай даруухан нэгэ басаганиинь (артистка В. Калинина) тэрээндэ дуралшана. Залуу инженер омог солгёон, бэрхэ түргэн хүбүүн байшоо. Ёhотой эрэ хүн гэдэг энэ гэжэ hанаандаа тоошоhон Наташа басаган залуу наhанай тэсэшэгүй халуун инаг дуранай охиндо абтан hургууляа хаяад, хадамда гарашана. Үбгэниинь гүрэн түрын удхашанартай ехэ ехэ барилгануудые бүтээлсэдэг хүн. Удангүй тэрэ главна инженер болон дэбжүүлэгдэнэ. Залуу хоёр хүнүүд бэе бэедэ инаг дулаанаар дурлалсажа, жаргалтай хүхюунууд ажаhуудаг болобо. Һамганиинь хүбүүнэйнгээ хойноhоо оролдоод лэ, айхабтар ехэ дэлисэтэй ажал хэдэт үбгэнэйнгөө урма зоригыень hулааруулхагүй, hанаа сэдьхэлыень амаруулха гэжэ гэртэхи байдалаа зохёохо ажалтай байдаг болоно. Энэ хоёрой инаг дуран хэзээдэшье залиршагүй ошотой, харын шэнжээр бузарлагдаагүй сарюун сэбэр гэжэ hанахаар юм. Теэд иимэ жаргалтай, дутаха ядахые мэдэдэггүй, бэе бэедээ хэмжээгүй дуратайнууд залуу бүлэ соо хэрүүл гараха, үбгэ hамган хоёр хүйтэрэлдэжэ эхилхэ юм байбал!

Һамганиинь үбгэнөө хэнhээшье сэсэн ухаатай, урагшатай түргэн, илдам зөөлэн гэжэ тоолон дурлаhан аад, алдуу хээб гэжэ бододог болохо юм. Энэнь ямар шалтагаантайб? Үбгэмни сэхэ сэбэр, бэрхэ мэргэншье hаа, бэеэ үлүү магтадаг, бэрхэдээ дашууршаhан хүн гэжэ хододоол инагхан, номхон даруухан hамганиинь ойлгожорхино. Сергей үнэхөөршье ажал хүдэлмэриин талада бүхы бэеэ үгэдэг, эсэшэ сусашагүй хурдан инженер. Тэрээнэй хэhэн бүтээhэншье юумэн ехэ. Зүгөөр бэрхэ түргэндөө найдаад, «би коммунизм байгуулнаб» гэжэ үбсүүгээ шаадаг болошоо. Газараа олоходоо hамганайгаа урда тиигэжэ hүрхэйтэнэ. Ажалдаа шунашоод байхадаа тэрэ бэшэ юумэн тухай бододоггүй хүн. Нэгэтэ хүдэлмэришэдтэ ой ошохыень амаралтын үдэр машина үгэхэб гэhэн аад, огто мартажархёод, хэдэн зуун хүниие худхуулжа, дэмы талаар хүлеэлгэнэ. Һанаагаа зобоhон hамганайнгаа утаhан дохёогоор дуулгахадань «Сүлөөгүй байнаб» гэжэрхинэ. Бэедээ найдашаhан хүн иимэл ха юм даа. Дурлаhан ганса инагынь ондоо болоо, бэшэ хүниие тоохоо болёо. Һэргэг ухамай Наташа хэнhээшье түрүүн иигэжэ ойлгоно.

Үгэеэ үгэжэ найдуулhан зон тухайгаа мүнөөдэр мартаад, үглөөдэрынь гэр бүлынгөө hайндэр—ниилэhээр табан жэл болоhон тухайгаа Сергей мартана. Энэ хүн түргэдэжэ ерэхэдээ советскэ үедэ ажаhууhанаа, hамга бүлэеэшье огто мартажархиха гээшэ ха гэжэ саашаа тухайлмаар болоно. Ажалайнгаа талаар өөдөө гараха бүреэ абари заншалаар хэрзэгы шэрүүн боложо эхилнэ. Иихэдээл буруу харгыда орошоно ха юм даа.

Манай советскэ байдалай жама ёhон болоод хуули журамууд хэтэрхээ hанаhан хүндэ hургаал үгэжэ, hанаа оруулдаг. Бүхы зоной заншан hураhан нангин сарюун ёhололнуудые эбдэhэн хүн зоной дунда хүндөө буурадаг. Үнгэрхэдөө тон дүтэ түрэл хүнүүдыншье тэрээндэ этигэхээ болишодог. Наташа инженер Ромашкын тон дүтын хүниинь ... гэнэйнгөө буруу харгыда ор... зосоохитой» болоод байhые ... түрүүн Наташа ойлгоно. Тии... ша өөрөө арюун сэбэр hэшх... шэхэ ухаатай hайхан ёhолол... тай басаган гэжэ бидэ ойлго...

Үбгэмни зоной дунда хүнд... үндэр тушаалhаа хаягдаа гэж... Наташа нэн түрүүн өөрыгөө ... Ямар hайхан сэдьхэл бэ!

Доро унадаг, hүгэдэн мүр... гууша зоной дунда орошоhон ... машко тэнэг омог, дээрэлх... зантай болоно. Тэсэнгүй ош... сугтаа hураhан нүхэрэйнгөө (... ликов) тэсэмгэй гэнэхэн ду... сээнгүй үбгэнэйнгөө «муудах... гүй hөөргөө бусана.

Нилээдгүй элдэгдээшье hа... хэрзэгы эгсэ, эрэлхэг хүсэл... Сергей: «—Юун гэжэ ойлго... майе хайрлаад ерэбэ гүт, ал... ганай ёhолол уялга гээшэ ... хүлзэн хараад асууна.

—Болиш даа, Сергей, хү... hанаагаа зобоhон Наташа үб... бүүн мэтээр аргадана.

Иимэ hайхан сэдьхэлтэй хү... найнгаа ажабайха нүхэрэй ... рэгсээдэггүй байхадаа тэнэг ... hэн хаб даа гэжэ ажабайдал... абаад, hанаа ороhон Сергей ... бэртэй. Иимэл даа манай со... зан абари, ёhолол гурим... хоорондын иимэ жама ёhые ... наhан хүн хатуу хэhээлтэ амс...

—Танай карман соо парти... бии. Зүгөөр та жаргалдаа ... ноён шэнтеэр аашалнат, эш... —гэжэ Ромашкын гэртээ ур... айлшаниинь гомдолоо хэлэ... hэн. Эдэ үгэнүүд соо мана... ёhоной хүнэй үзэл бодол ба... на. Энэ үзэл мүнөө үедэ ха... ехэ хүсэн, хуули журам боло...

Хараха янзада эрхим hай... мнай hэшхэл зориг манай hа... байhан барга заншалай үлэ... яахадаа бузарлагдана гээшэ... бэл, тэрэ үлэгдэлнүүд үнэн ... шатай бэрхэ зоной hэшхэлтэй... бэеэ нюужа шададаг гаатай ... hээ зориhон хэрэгтээ шадал ... бултыень үгэдэг хүнүүд тэр... нүүдэй толгой соогоо эдэрэ... бүришье ойлгонгүй ябаха уш... Тэдээниие юрын нюдөөр бэ... хёрхо хурса партийна нюдөө... ческэ hургаалай зүб мэдэлээ... рэгтэй.

—Ямаршье бэрхэ хүн, ха... баритай хүн, хэршье ухаатай ... тическэ мэдэрэлээр hула байх... харгыда ородог,—гэжэ парти... мой бюро дээрэ үгэ хэлэhэн ... тиин гэшүүн тобшолол хэнэ. ... лол Сергей Ромашкын hаhа... лай, тэрээнэй аяг аашын уш... тайлбарилжа үгэhэн тобшолол...

Артистнар Иван Переверз... Ромашко) Валентина Калин... лия Ромашко) хоёр наадаха та... орёо, зүрилдөө ехэтэй роль... дабаритай бэрхээр наадаж... нуудайнгаа абари зангые, hай... лые дэлгэн харуулжа шадан... шье рольнуудта наадаhан ... булта hайнаар, нэгэл хэмжээ... дана. Бүхы эдэ рольнуудта ... таарама артистнарые режисс... шадаа гээшэ ха. Наадалгын б... жэгдэ hайн байhан дээрэhээ ... нюурай дамжуулха гэhэн ... долнууд үнэншэмэ зохидоор ...

Юрын рольнуудые наадаhа... нар сооhоо О. Аросева (Рая), ... (Костя) гэгшэд илангаяа илга... Тэдэнэй аяглаха болоод хүдэл... шье таатай зохид байhыень гэ...

Манай байдалые үнэншэм... руулhан, манай hанал хүсэл... сэдьхэлые, хоорондын харил... этигэмэ мэргээр удхалан оло... байдалда, манай журамда ха... шал hэдэлгэнүүдые элирүүлэ... арад зониие хүмүүжүүлхэ ... гүнзэгы удхатай киноискусс... зохёолнууд улам олоор би... сэдьхэл hанаaемнай татан ... hаа жэгтэй hайн байгаа.

Н. О...

[1]) **«Урок жизни» — Сценариин автор Е. Гаврилович, картина болгожо табигша —Юлий Райзман, главна оператор—С. Урусевский, уранзурааша—Л. Шенгелия, композитор—А. Филиппенко, звукооператор—С. Минервин. «Мосфильм» гэдэг киностудиин үйлэдбэри, 1955 он.**

ШАТАР

БМАССР-эй чемпионой нэрэзэргын түлөө шатарай полуфинальна турнир Улан-Удэдэ боложо байна.

Турнирай юhэдэхи турта шанга наадан болобо. Турнирта түрүүлжэ ябаhан Воробьев түрүүшынхеэ Занжановта шүүгдэбэ. Владимир Хабухаевые Сампилов түргэнөөр шүүбэ. Мамилов Ежовтой тон hайнаар наадажа, илаба. Тоглоев Феликс Хабухаевтай наадахадаа морёороо шадамараар ябажа, үлэмжэ hайн байдалтай болоод, удаань бэрсыень эдеэд, шүүбэ. Пуртов Крыловтой түрүүшээр hайнаар наадаж... аад, саашадаа алдуу хээд ... гүй шүүгдэбэ.

Турай hүүлээр түрүүн ... партинуудые саашань ... болобо.

9-дэхи турай hүүлээр ... 9-hөө 7 очко абаад, түрүү... на. 2-дохи hуурида 9-hөө ... той Тоглоев, 3-дахи hуури... 5,5 очкотой Воровьев ябан...

В. Н...

Редактор Д. Л. ЛОБС...

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора — 46-32. заместителя редактора—32-74. отв секретаря — 27-37. партийной жизни, сельского хозяйства —47-59. пропаганды и переводов — 35-... культуры и быта, промышленности—34-05. местной информации и писем — 24-74, корректорская — 32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

И—00587. Типография министерства Культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 5...